

597

Besluit van 3 augustus 1994, houdende regels met betrekking tot het verrichten van arbeid op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen (Bouwprocesbesluit Arbeidsomstandighedenwet)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 12 april 1994, Directoraat-Generaal van de Arbeid, afdeling Wetgeving en Juridische Zaken, nr. DGA/AIB/WJZ/9400766;

Gelet op richtlijn nr. 92/57/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen (PbEG L 245);

Gelet op de artikelen 24, eerste, tweede, derde en zesde lid, 26, eerste lid, 27, tweede lid, 28, eerste lid, 35, zesde lid, onder x, en 36, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet;

Gezien het advies van de Sociaal Economische Raad (advies van 2 december 1993, nr. 93/40);

De Raad van State gehoord (advies van 21 juni 1994, no. W12.94.0219);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 29 juli 1994, Directoraat-Generaal van de Arbeid, Directie Algemeen en Intern Beleid, afdeling Wetgeving en Juridische Zaken, nr. DGA/AIB/WJZ/9406046;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I. INLEIDENDE BEPALINGEN

Definities

Artikel 1

1. In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. wet: de Arbeidsomstandighedenwet;
- b. richtlijn: de richtlijn nr. 92/57/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen (PbEG L 245);
- c. bouwplaats: elke tijdelijke of mobiele bouwplaats waar civieltech-

nische werken of bouwwerken tot stand worden gebracht, waarvan een niet-uitputtende lijst is opgenomen in bijlage I bij de richtlijn;

d. bouwwerk: een civieltechnisch werk of bouwwerk als bedoeld onder c;

e. opdrachtgever: de natuurlijke of rechtspersoon voor wiens rekening een bouwwerk tot stand wordt gebracht;

f. opdrachtgever-consument: de natuurlijke persoon die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, voor wiens rekening een bouwwerk tot stand wordt gebracht;

g. ontwerpende partij: de natuurlijke of rechtspersoon die zich jegens de opdrachtgever dan wel de opdrachtgever-consument verbonden heeft om in het bouwproces de ontwerpende functie te vervullen;

h. uitvoerende partij: de natuurlijke of rechtspersoon die zich jegens de opdrachtgever dan wel de opdrachtgever-consument verbonden heeft om in het bouwproces de uitvoerende functie te vervullen;

i. zelfstandig werkende: de persoon, bedoeld in artikel 27 van de wet, die bijdraagt aan de totstandbrenging van een bouwwerk;

j. coördinator voor de ontwerpfase: de natuurlijke of rechtspersoon die belast is met de in artikel 8 genoemde taken inzake veiligheid en gezondheid gedurende de studie-, de ontwerp- en de uitwerkingsfase van het ontwerp van een bouwwerk;

k. coördinator voor de uitvoeringsfase: de natuurlijke of rechtspersoon die belast is met de in artikel 12 genoemde taken inzake veiligheid en gezondheid gedurende de totstandbrenging van een bouwwerk.

Aanwijzing

Artikel 2

Voor de toepassing van artikel 28, eerste lid, van de wet worden aangewezen de opdrachtgever, de ontwerpende en de uitvoerende partij.

Toepassingsgebied

Artikel 3

Dit besluit is niet van toepassing op arbeid verricht in de winnings-industrie in dagbouw als bedoeld in het Arbeidsomstandighedenbesluit winningsindustrie in dagbouw.

HOOFDSTUK II. ALGEMENE VERPLICHTINGEN INZAKE BOUWPLAATSEN EN VERPLICHTINGEN IN VERBAND MET HET ONTWERP VAN EEN BOUWWERK

Kennisgeving

Artikel 4

1. Overeenkomstig het in bijlage III bij de richtlijn opgenomen model wordt het districtshoofd van de Arbeidsinspectie voor de aanvang van de werkzaamheden op de bouwplaats in kennis gesteld van de voorgenomen totstandbrenging van een bouwwerk, indien

a. de geraamde duur van het bouwwerk meer dan 30 werkdagen beslaat en op die bouwplaats meer dan 20 werknemers tegelijkertijd arbeid zullen gaan verrichten, of

b. met de totstandbrenging van het bouwwerk meer dan 500 mandagen zullen zijn gemoeid.

2. De in het eerste lid bedoelde kennisgeving wordt zichtbaar op de bouwplaats aangebracht. Indien met betrekking tot de in de kennisgeving

vermelde gegevens veranderingen optreden wordt deze dienovereenkomstig gewijzigd.

Veiligheids- en gezondheidsplan

Artikel 5

1. Ten aanzien van een bouwwerk als bedoeld in bijlage II bij de richtlijn dan wel een bouwwerk waarvoor een kennisgeving als bedoeld in artikel 4 wordt gedaan, wordt een veiligheids- en gezondheidsplan opgesteld, waarin tenminste vermeld worden:

- a. een beschrijving van het tot stand te brengen bouwwerk;
- b. een overzicht van de bij de totstandbrenging van het bouwwerk betrokken natuurlijke of rechtspersonen op de bouwplaats;
- c. de naam van de coördinator voor de ontwerpfase;
- d. de naam van de coördinator voor de uitvoeringsfase;
- e. een inventarisatie en evaluatie van gevaren overeenkomstig artikel 4, eerste lid, van de wet;
- f. de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de samenwerking tussen werkgevers en in voorkomende gevallen zelfstandig werkenden op de bouwplaats, welke voorzieningen daarbij zullen worden getroffen en op welke wijze op die voorzieningen toezicht zal worden uitgeoefend;
- g. de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de samenwerking en het overleg tussen werkgevers en werknemers op de bouwplaats en de wijze waarop de voorlichting en het onderricht van deze werknemers plaatsvindt.

2. In de ontwerpfase van het bouwproces worden in ieder geval de gegevens, bedoeld in het eerste lid, onder a, c en e, vermeld. De gegevens, bedoeld in het eerste lid, onder b, d, f en g, worden in de ontwerpfase vermeld, tenzij deze gegevens in die fase redelijkerwijs niet kenbaar zijn. In dat geval geschiedt de invulling daarvan voor de aanvang van de werkzaamheden in de uitvoeringsfase van het bouwproces.

3. Indien met betrekking tot de in het eerste lid bedoelde gegevens gedurende de ontwerpfase dan wel uitvoeringsfase van het bouwproces veranderingen optreden, wordt het plan dienovereenkomstig gewijzigd.

4. Bij ministeriële regeling kunnen nadere regels worden gesteld omtrent dit artikel.

Aanstelling coördinator voor de ontwerpfase

Artikel 6

Ten behoeve van een bouwplaats waar twee of meer werkgevers dan wel één werkgever en een of meer zelfstandig werkenden dan wel twee of meer zelfstandig werkenden arbeid gaan (doen) verrichten in verband met de totstandbrenging van een bouwwerk, worden een of meer coördinatoren voor de ontwerpfase aangesteld.

Algemene uitgangspunten inzake veiligheid, gezondheid en welzijn bij het ontwerpen van een bouwwerk

Artikel 7

In de studie-, de ontwerp- en de uitwerkingsfase van het ontwerp van een bouwwerk worden bij de bouwkundige, technische of organisatorische keuzen in verband met de planning van de verschillende onderdelen van het bouwwerk of de fasen waarin het bouwwerk of de onderdelen daarvan tot stand worden gebracht, alsmede bij de raming van de duur van deze onderdelen of fasen, de artikelen 3, 4, eerste lid, en 6 van de wet in acht genomen. Voor zover van toepassing wordt daarbij tevens

rekening gehouden met veiligheids- en gezondheidsplannen als bedoeld in artikel 5, die gedurende de ontwerpfase met betrekking tot verschillende onderdelen van het bouwwerk of de fasen waarin het bouwwerk of de onderdelen daarvan tot stand worden gebracht, zijn of worden opgesteld, en met dossiers als bedoeld in artikel 8, onder c, alsmede met de wijzigingen daarvan op grond van artikel 12, onder g.

Coördinatietaken gedurende de ontwerpfase

Artikel 8

De coördinator voor de ontwerpfase heeft tot taak om:

- a. de uitvoering van artikel 7 te coördineren;
- b. te zorgen voor de opstelling van een veiligheids- en gezondheidsplan als bedoeld in artikel 5;
- c. een dossier samen te stellen, waarin de voor de veiligheid en gezondheid van werknemers van belang zijnde bouwkundige en technische kenmerken dan wel kenmerken betreffende de inrichting of outillage van het bouwwerk zijn beschreven waarmee bij het verrichten van mogelijke latere werkzaamheden aan het bouwwerk rekening moet worden gehouden, dat is bestemd voor de eigenaar of beheerder van het bouwwerk dan wel degene die kan beslissen over de uitvoering van bedoelde werkzaamheden.

Verplichtingen opdrachtgever

Artikel 9

Overeenkomstig het bij of krachtens dit hoofdstuk bepaalde:

- a. zorgt de opdrachtgever ervoor dat de bij of krachtens de artikelen 4 tot en met 7 gestelde voorschriften worden nageleefd;
- b. neemt de opdrachtgever zodanige maatregelen en richt hij de werkzaamheden zodanig in dat:
 - 1°. door de coördinator voor de ontwerpfase taken worden uitgeoefend als bedoeld in artikel 8;
 - 2°. de coördinator voor de ontwerpfase zijn taken naar behoren kan vervullen;
- c. zorgt de opdrachtgever ervoor dat het veiligheids- en gezondheidsplan, bedoeld in artikel 5, deel uitmaakt van het bestek betreffende het bouwwerk.

Verplichtingen ontwerpende partij

Artikel 10

1. Ten aanzien van een opdrachtgever-consument zorgt de ontwerpende partij ervoor dat wordt voldaan aan artikel 9.
2. Indien twee of meer ontwerpende partijen zich ieder afzonderlijk jegens de opdrachtgever-consument hebben verbonden om een deel van het ontwerp van een bouwwerk tot stand te brengen, wordt in een schriftelijke overeenkomst tussen deze partijen vastgelegd door wie aan de verplichtingen, bedoeld in artikel 9, wordt voldaan.

HOOFDSTUK III. VERPLICHTINGEN IN VERBAND MET DE TOTSTANDBRENGING VAN EEN BOUWWERK

Aanstelling coördinator voor de uitvoeringsfase

Artikel 11

Ten behoeve van een bouwplaats waar twee of meer werkgevers dan wel één werkgever en een of meer zelfstandig werkenden dan wel twee of meer zelfstandig werkenden arbeid gaan (doen) verrichten in verband met de totstandbrenging van een bouwwerk, worden een of meer coördinatoren voor de uitvoeringsfase aangesteld.

Coördinatietaken gedurende de uitvoeringsfase

Artikel 12

De coördinator voor de uitvoeringsfase heeft tot taak om:

- a. de door werkgevers respectievelijk zelfstandig werkenden op grond van de artikelen 16 en 17 te treffen maatregelen en voorzieningen bij de technische of organisatorische keuzen in verband met de planning van de verschillende onderdelen van het bouwwerk of de fasen waarin het bouwwerk of de onderdelen daarvan tot stand worden gebracht, alsmede bij de raming van de duur van de uitvoering van deze onderdelen of fasen te coördineren, opdat die werkgevers en, indien nodig ter bescherming van de veiligheid en gezondheid van de werknemers, zelfstandig werkenden op de bouwplaats, de desbetreffende maatregelen en voorzieningen op samenhangende wijze toepassen;
- b. de samenwerking tussen de werkgevers die op de bouwplaats aanwezig zijn en de werkgevers die elkaar op de bouwplaats opvolgen te organiseren en te coördineren als bedoeld in artikel 5, eerste lid, onder f, en daarbij in voorkomende gevallen mede de op de bouwplaats aanwezige zelfstandig werkenden te betrekken;
- c. het in artikel 5, eerste lid, onder f, bedoelde toezicht te coördineren;
- d. de voorlichting van werknemers op de bouwplaats te coördineren;
- e. de nodige maatregelen te treffen opdat alleen bevoegde personen de bouwplaats kunnen betreden;
- f. ervoor te zorgen dat de gegevens, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onder b, d, f en g, voor zover nodig, in het veiligheids- en gezondheidsplan worden vermeld;
- g. ervoor te zorgen dat het veiligheids- en gezondheidsplan, bedoeld in artikel 5, en het dossier, bedoeld in artikel 8, onder c, worden aangepast indien de voortgang van het bouwwerk of de onderdelen daarvan daartoe aanleiding geven;
- h. zo nodig aanwijzingen te geven indien werkgevers of zelfstandig werkenden naar zijn oordeel niet of in onvoldoende mate of op onjuiste wijze uitvoering geven aan een samenhangende toepassing van hun verplichtingen, bedoeld onder a en b.

Verplichtingen opdrachtgever

Artikel 13

1. De opdrachtgever zorgt ervoor dat de verplichtingen, bedoeld in de artikelen 11 en 12 worden vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst met de uitvoerende partij.
2. Indien twee of meer uitvoerende partijen zich ieder afzonderlijk jegens de opdrachtgever verbonden hebben om een deel van het bouwwerk tot stand te brengen, zorgt de opdrachtgever ervoor dat de

verplichtingen, bedoeld in de artikelen 11 en 12, zijn vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst met één van die uitvoerende partijen.

Verplichtingen ontwerpende partij

Artikel 14

1. Ten aanzien van een opdrachtgever-consument zorgt de ontwerpende partij ervoor dat wordt voldaan aan artikel 13.
2. Artikel 10, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.

Verplichtingen uitvoerende partij

Artikel 15

1. Overeenkomstig de artikelen 11 en 12:
 - a. zorgt de uitvoerende partij ervoor dat een coördinator voor de uitvoeringsfase wordt aangesteld;
 - b. neemt de uitvoerende partij zodanige maatregelen en richt hij de werkzaamheden zodanig in dat:
 - 1°. door de coördinator voor de uitvoeringsfase taken worden uitgeoefend als bedoeld in artikel 12;
 - 2°. de coördinator voor de uitvoeringsfase zijn taken naar behoren kan vervullen.
2. De uitvoerende partij zorgt ervoor dat de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de samenwerking en het overleg tussen werkgevers en werknemers op de bouwplaats op passende wijze wordt gecoördineerd.

Verplichtingen werkgever

Artikel 16

1. Bij de uitvoering van zijn verplichtingen op grond van de artikelen 3, 4, 6 en 30, eerste lid, van de wet, neemt de werkgever die met betrekking tot de totstandbrenging van een bouwwerk op een bouwplaats arbeid doet verrichten, doeltreffende maatregelen ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van zijn werknemers op die bouwplaats. Deze maatregelen hebben met name betrekking op:
 - a. het in goede orde en met voldoende bescherming van de veiligheid en gezondheid van de werknemers in stand houden van de bouwplaats;
 - b. de veilige plaatsing van de verschillende werkplekken op de bouwplaats, rekening houdend met de toegangsmogelijkheden tot die bouwplaats en de vaststelling van de verplaatsingsroutes of -zones dan wel verkeersroutes of -zones;
 - c. het interne transport van de verschillende materialen op de bouwplaats;
 - d. het onderhoud, de controle vóór inbedrijfstelling en de periodieke controle van installaties en toestellen, ten einde gebreken te voorkomen die de veiligheid en gezondheid van werknemers in gevaar kunnen brengen;
 - e. de afbakening en inrichting van zones voor definitieve- en tussenopslag van verschillende materialen, met name in geval van gevaarlijke materialen of stoffen;
 - f. de voorzieningen voor de verwijdering van gebruikte gevaarlijke materialen;
 - g. de opslag en de verwijdering of afvoer van afval en puin;
 - h. de aanpassing van de daadwerkelijke duur van de uit te voeren werkzaamheden met betrekking tot het bouwwerk of de fasen waarin die

werkzaamheden worden uitgevoerd, afhankelijk van de ontwikkeling met betrekking tot de voortgang van het bouwwerk op de bouwplaats;

i. de samenwerking met andere werkgevers en zelfstandig werkenden op de bouwplaats;

j. de wisselwerking met exploitatiewerkzaamheden op of in de nabijheid van de bouwplaats.

2. De mede op grond van het eerste lid te treffen maatregelen voldoen in ieder geval aan de minimumvoorschriften van bijlage IV van de richtlijn.

3. De werkgever is verplicht tot naleving van en medewerking aan het veiligheids- en gezondheidsplan, bedoeld in artikel 5, voor zover en op de wijze als daarin ten aanzien van de door hem te (doen) verrichten werkzaamheden is bepaald en daarbij rekening te houden met de aanwijzingen van de coördinator voor de uitvoeringsfase.

4. Voor zover de werkgever met betrekking tot de totstandbrenging van een bouwwerk op een bouwplaats zelf arbeid verricht, zijn ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers de artikelen 12 van de wet, de artikelen 3 en 7 van het Besluit arbeidsmiddelen en de artikelen 3, eerste tot en met vijfde lid, zevende lid, 4 en 5 van het Arbeidsomstandighedenbesluit persoonlijke beschermingsmiddelen, ten aanzien van hem van overeenkomstige toepassing.

Verplichtingen zelfstandig werkende

Artikel 17

Ten aanzien van een zelfstandig werkende die met betrekking tot de totstandbrenging van een bouwwerk op een bouwplaats arbeid verricht, zijn ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers de artikelen 12 en 30, eerste lid, van de wet, de artikelen 3 en 7 van het Besluit arbeidsmiddelen, de artikelen 3, eerste tot en met vijfde lid, zevende lid, 4 en 5 van het Arbeidsomstandighedenbesluit persoonlijke beschermingsmiddelen en artikel 16, eerste tot en met derde lid van dit besluit, van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK IV. TOEZICHT

Eis tot naleving

Artikel 18

Met uitzondering van artikel 15, tweede lid, kan over de wijze waarop een of meer van de bij dit besluit gestelde regels worden nageleefd, een eis worden gesteld overeenkomstig artikel 36, eerste lid, van de wet.

Aanwijzing

Artikel 19

Betreffende de wijze waarop artikel 15, tweede lid, wordt nageleefd, kan een aanwijzing worden gegeven overeenkomstig artikel 35, eerste lid, van de wet.

HOOFDSTUK V. SLOTBEPALINGEN

Artikel 20

Indien één van de bijlagen van de richtlijn, waarnaar in dit besluit wordt verwezen, wordt gewijzigd, doet Onze Minister daarvan mededeling in de Staatscourant. Hij vermeldt daarbij met ingang van welke datum de wijziging in acht wordt genomen.

Artikel 21

Onverminderd de bepalingen van dit besluit zijn met betrekking tot arbeid verricht op bouwplaatsen de bepalingen van het Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938 van toepassing voor zover die bepalingen een onderwerp betreffen dat niet is geregeld in dit besluit dan wel een aanvulling op de voorschriften daarvan bevatten.

Artikel 22

Dit besluit en de Wet van 9 juni 1994, houdende wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet in verband met de tenuitvoerlegging van de richtlijn 92/57/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen (Stb. 440) treden in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Artikel 23

Dit besluit wordt aangehaald als: Bouwprocesbesluit Arbeidsomstandighedenwet.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, 3 augustus 1994

Beatrix

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid a.i.,
J. E. Andriessen

Uitgegeven de *elfde* augustus 1994

De Minister van Justitie,
A. Kosto

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 13 september 1994, nr. 175.

		Blz.
I	Algemeen	10
1	Inleiding	10
2	Overleg, advisering en overige reacties	11
2.1	Overleg EG-Beraad voor de Bouw	11
2.2	Advisering Sociaal Economische Raad	11
2.3	Overige reacties	12
3	De richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen	13
4	Werken in de bouw	17
5	Implementatie	20
5.1	Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet	20
5.2	Het implementatiebesluit	21
5.2.1	Inleiding	21
5.2.2	Bestaande regelgeving en implementatiewijze	21
5.2.3	Nieuwe verplichtingen in de Arbeidsomstandighedenwet	22
5.3	Hoofdpijnen van het besluit	24
6	Uitvoerings- en handavingsaspecten en financiële lasten	30
II	Artikelen	31

I. ALGEMEEN**1. Inleiding**

Deze algemene maatregel van bestuur strekt tot uitvoering van richtlijn nr. 92/57/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen (PbEG L 245), hierna te noemen: de richtlijn.

De richtlijn is de achtste bijzondere richtlijn in de zin van artikel 16, eerste lid, van richtlijn nr. 89/391/EEG van de Raad van 12 juni 1989 betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van werknemers op het werk (PbEG L 183), de zogenaamde kaderrichtlijn.

De kaderrichtlijn bevat algemene minimumvoorschriften betreffende de wijze waarop de lid-staten de veiligheid en gezondheid van de werknemers op het werk dienen te waarborgen. Deze richtlijn dient tevens als grondslag voor richtlijnen die betrekking hebben op specifieke gevaren op het gebied van de veiligheid en de gezondheid in verband met de arbeid. De richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen is er daar één van. De bepalingen van die richtlijn, die gebaseerd is op artikel 118A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG-Verdrag), gelden derhalve naast en als verbijzondering van de bepalingen van de kaderrichtlijn.

De tenuitvoerlegging van de kaderrichtlijn heeft plaatsgevonden door middel van de Arbeidsomstandighedenwet, die mede naar aanleiding daarvan gewijzigd is. De desbetreffende regelgeving is op 1 januari 1994 inwerking getreden (Stb. 1993, 758).

Bij de toepassing van de bij dit besluit vastgestelde voorschriften voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen worden derhalve, voor zover van toepassing, tevens de bij en krachtens de (gewijzigde) Arbeidsomstandighedenwet vastgestelde voorschriften nagekomen. In paragraaf 5 van deze toelichting, waarin de wijze van implementatie van de richtlijn zal worden besproken, zal mede op die voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen geldende overige arbeidsomstandighedenregelgeving worden ingegaan.

Voor de tenuitvoerlegging van de onderhavige richtlijn bleek opnieuw een wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet noodzakelijk. De reden daarvoor vormde het onvoldoende toereikende toepassingsgebied van de wet ten opzichte van dat van de richtlijn. Een nadere toelichting op deze bij Wet van 9 juni 1994 (Stb. 440) plaatsgevonden wijziging zal eveneens in paragraaf 5 plaatsvinden.

Tijdens de parlementaire behandeling van deze wet is er door de Tweede Kamer op aangedrongen om in het op basis daarvan vast te stellen besluit niet meer voorschriften op te nemen dan op grond van de richtlijn strikt noodzakelijk is.

Met het oog daarop is de met betrekking tot het veiligheids- en gezondheidsplan in artikel 5 van het besluit opgenomen verplichting om bij de risico-inventarisatie en -evaluatie in de ontwerpfasen van het bouwproces een arbodienst in te schakelen, vervallen en zijn de regels inzake het werknemersoverleg op de bouwplaats versoepeld.

Genoemde aanpassingen zullen naar verwachting geen problemen over de tenuitvoerlegging van de richtlijn bij de Europese Commissie opleveren.

De verdere inhoud van deze toelichting is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 zal worden ingegaan op de resultaten van het overleg met het EG-Beraad voor de Bouw, het advies van de Commissie Arbeidsomstandigheden van de Sociaal Economische Raad (SER) en de reacties van

overige belanghebbenden naar aanleiding van de voorpublicatie van het besluit. In paragraaf 3 zal de inhoud van de richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen nader worden toegelicht. Voor een goed begrip van de achtergronden, inhoud en reikwijdte van de richtlijn en het ter uitvoering daarvan opgestelde implementatiebesluit, wordt in paragraaf 4 een korte karakterschets van de bedrijfstak bouw en de daaraan verbonden arbeidsomstandighedenproblematiek gegeven. Vervolgens zal in paragraaf 5 de wijze van implementatie van de richtlijn door middel van het onderhavige besluit worden besproken, waarbij mede aandacht zal worden besteed aan de op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen van toepassing zijnde overige regelgeving op het terrein van arbeidsomstandigheden. In paragraaf 6 worden de uitvoerings- en handhavingsaspecten van het besluit en de uit het besluit voortvloeiende kosten voor overheid en bedrijfsleven behandeld. De nadere bespreking van de afzonderlijke onderdelen van het besluit ten slotte, zal plaatsvinden in de artikelsgewijze toelichting.

2. Overleg, advisering en overige reacties

2.1. Overleg EG-Beraad voor de Bouw

Overeenkomstig het advies van de toenmalige Arboraad van 15 december 1992 met betrekking tot het aan dit besluit ten grondslag liggende wetsvoorstel tot wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet, heeft over de nadere tenuitvoerlegging van de richtlijn door middel van het onderhavige besluit nauw overleg plaatsgehad met sociale partners in de sector bouwnijverheid, andere bij de bouw betrokken partijen zoals opdrachtgevers, architecten, woningbouwcorporaties en institutionele beleggers alsmede met de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Verkeer en Waterstaat, Defensie, Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in hun hoedanigheid van opdrachtgevende en (bouw)regelgevende overheid.

Het platform voor dit overleg was het EG-Beraad voor de Bouw, waarin genoemde partijen vertegenwoordigd waren.

De besprekingen in het EG-Beraad hebben geresulteerd in een op hoofdlijnen bereikt akkoord over met name de verantwoordelijkheidstoedeling van de in de richtlijn ten aanzien van de verschillende bouwpartijen opgenomen verplichtingen zoals uiteengezet in paragraaf 5.3. van deze toelichting.

2.2. Advisering Sociaal Economische Raad

Het mede op basis van het akkoord met het EG-Beraad opgestelde ontwerp-Bouwprocesbesluit Arbeidsomstandighedenwet is op 22 september 1993 ter advisering aan de Commissie Arbeidsomstandigheden van de SER voorgelegd. Op 2 december 1993 heeft de Commissie haar advies uitgebracht. Het advies heeft ten aanzien van een aantal onderdelen van het ontwerp-besluit verdeelde reacties opgeleverd.

De werknemersvertegenwoordigers kunnen in grote lijnen instemmen met de voorgestelde ontwerp-regeling. De belangrijkste kritiekpunten van de werknemers betreffen de voorgestelde implementatiewijze ten aanzien van de baggersector en het ontbreken van voldoende waarborgen ter bescherming van de positie van de leden van het werknemersoverleg.

Het voornaamste commentaar van de vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties heeft betrekking op de met het besluit gemoeide kosten. Deze vertegenwoordigers zijn van mening dat met het voorgestelde besluit (wederom) een groot aantal specifieke verplichtingen op het terrein van de arbeidsomstandigheden wordt opgelegd dat, tesamen met de per 1 januari 1994 van kracht geworden verplichtingen op grond van

de gewijzigde Arbeidsomstandighedenwet, tot een forse kostenverhoging voor het bouwbedrijfsleven zal leiden. Daarnaast wensen werkgevers, anders dan de werknemers op dit punt, de toepasselijkheid van het onderhavige besluit ten aanzien van de baggersector uit te sluiten ten gunste van het in beginsel ook op deze sector van toepassing zijnde Arbeidsomstandighedenbesluit winningsindustrie in dagbouw, dat uitvoering geeft aan de gelijknamige EG-richtlijn terzake. De overige opmerkingen van werkgevers ten slotte hebben betrekking op het in artikel 5 geregelde veiligheids- en gezondheidsplan dat naar hun oordeel onvoldoende verhindert dat arbeidsomstandigheden deel gaan uitmaken van de concurrentieverhoudingen en de volgens deze vertegenwoordigers onnodig en ongewenste regeling inzake het voorgestelde werknemersoverleg.

De Commissie als geheel acht het noodzakelijk om rekening te houden met mogelijke invoeringsproblemen als gevolg van het ontbreken van een overgangstermijn en wijst ten slotte op het belang van een uitgebreide voorlichting over de nieuwe verplichtingen.

De invoeringsproblematiek is ook aan de orde geweest bij de behandeling in de Tweede Kamer van de aan dit besluit ten grondslag liggende eerdergenoemde wetswijziging.

Naar aanleiding van het SER-advies en de behandeling in de Tweede Kamer is het besluit op een aantal punten gewijzigd. Zoals gezegd betreffen de wijzigingen een vereenvoudiging van de regeling inzake het werknemersoverleg en het vervallen van de verplichting om bij de risico-inventarisatie en -evaluatie in de ontwerpfasen van het bouwproces een arbodienst in te schakelen.

Voorts zijn de door de Commissie gedane suggesties van redactionele aard overgenomen.

Over de invoeringsproblematiek wordt het volgende opgemerkt.

Het ontbreken van een overgangstermijn in dit besluit houdt rechtstreeks verband met de richtlijn; deze biedt immers noch in het algemeen noch ten aanzien van daarin geregelde specifieke onderdelen de mogelijkheid om de tenuitvoerlegging daarvan uit te stellen. Teneinde betrokkenen in staat te stellen zich tijdig voor te bereiden op de nieuwe voorschriften zal, in samenwerking met de Stichting Arbouw, op of omstreeks het tijdstip van inwerkingtreding van het besluit een op de verschillende beroepsgroepen in de bouw gerichte voorlichtingscampagne gestart worden om aan de nieuwe voorschriften algemene bekendheid te geven. Gedacht wordt daarbij aan een direct-mailcampagne ten behoeve van opdrachtgevers, ontwerpers, werkgevers en zelfstandigen in de bouw en de verschillende branche-organisaties in deze sector. Daarnaast zullen gemeenten worden verzocht om bij de aanvraag van een bouwvergunning, de aanvrager een voor dit doel ontworpen voorlichtingsbrochure te overhandigen. Verder kan worden vermeld dat met het oog op een eenduidige en zo efficiënt mogelijke toepassing van het veiligheids- en gezondheidsplan als leidraad een aantal modellen zal worden opgesteld, die op de bestaande Nederlandse bouwpraktijk toegesneden zullen zijn. Ten slotte zal een zorgvuldig uitvoeringsbeleid van de Arbeidsinspectie¹ worden ontwikkeld.

Op de overige opmerkingen van de SER wordt in de daarop van toepassing zijnde paragrafen uitgebreider ingegaan.

2.3. Overige reacties

Op grond van artikel 24, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet is de ontwerp-tekst van het onderhavige besluit voorgepubliceerd in de Staatscourant van 29 september 1993 (Stcrt 186). Naar aanleiding daarvan

¹ Met ingang van 1 mei 1994 is de Arbeidsinspectie, als een van de toezicht-houdende diensten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en onder meer belast met het toezicht op de naleving van de bij dit besluit gestelde regels, opgegaan in de Dienst voor Inspectie en Informatie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, kortweg de I-SZW. De oprichting van de nieuwe dienst werd bekend gemaakt in de Staatscourant van 2 mei 1994, nr 84. In het vervolg van deze toelichting zal dan ook de nieuwe aanduiding I-SZW worden gehanteerd. In de wettekst daarentegen is de thans nog formeel geldende aanduiding Arbeidsinspectie gehandhaafd omdat de daartoe noodzakelijke wetswijzigingen nog in voorbereiding zijn.

zijn reacties binnengekomen van het Instituut voor bouwrecht (ibr) en de Nationale Woningraad (NWR).

De door het ibr naar voren gebrachte bezwaren zijn alle van technisch-juridische aard en hebben met name betrekking op de in het ontwerp-besluit opgenomen omschrijvingen van de begrippen ontwerpende respectievelijk uitvoerende partij. De naar aanleiding daarvan door het ibr gedane tekstvoorstellen zijn overgenomen.

De NWR heeft met name kritiek geuit op de in het ontwerp-besluit voorgestelde toekenning van verantwoordelijkheden aan de opdrachtgever. Volgens de NWR behoren de verantwoordelijkheden voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers op de bouwplaats te worden gelegd bij degenen die daar gezien hun taakuitoefening het meest voor in aanmerking komen, namelijk de ontwerpende respectievelijk de uitvoerende partij.

Deze opvatting wordt niet gedeeld. De door de NWR bepleitte keuze voor een functionele verantwoordelijkheidstoekenning zou onvoldoende recht doen aan de centrale rol van de opdrachtgever in de ontwerpfase van het bouwproces; voorts gaat zij voorbij aan de met betrekking tot het ontwerp van een bouwwerk op basis van het civiele recht bestaande verantwoordelijkheid van de opdrachtgever in diens verhouding tot de aannemer. Voor een uitgebreidere toelichting op dit punt wordt verwezen naar paragraaf 5.3 van de toelichting

3. De richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen

De richtlijn bevat minimumvoorschriften inzake de veiligheid en gezondheid van werknemers die werkzaam zijn op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen.

Volgens artikel 2 van de richtlijn gaat het daarbij om bouwplaatsen waar civieltechnische werken dan wel bouwwerken worden uitgevoerd. In een als bijlage I bij de richtlijn opgenomen niet-volledige lijst is een opsomming van dergelijke werken gegeven, welke blijk geeft van tal van uiteenlopende bouwactiviteiten: behalve de bouw van gebouwen (woningbouw, burgerlijke- en utiliteitsbouw) behoren ook de aanleg van infrastructurele werken (grond-, weg- en waterbouw), het aanbrengen dan wel ontmantelen van installaties (in procesindustrie en (kern)energie-centrales), werken met betrekking tot onder- en bovengrondse kabel- en leidingnetten en werkzaamheden in het kader van onderhoud, verbouw, renovatie, reiniging en sloop van gebouwen en bouwwerken tot het toepassingsgebied van de richtlijn.

De richtlijn kan worden beschouwd als een bijzondere arbeidsplaatsen-richtlijn die betrekking heeft op het species arbeidsplaats in de bouw. De (algemene) richtlijn voor arbeidsplaatsen, richtlijn nr. 89/654/EEG van 30 november 1989 (PbEG L 393), is dan ook niet van toepassing op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen.

De richtlijn zelf is niet van toepassing op boor- en winnings-werkzaamheden in winningsindustrieën als bedoeld in de richtlijnen nrs. 92/91/EEG van 3 november 1992 (PbEG L 348) en 92/104/EEG van 3 december 1992 (PbEG L 404), eveneens bijzondere arbeidsplaatsen-richtlijnen. De tenuitvoerlegging van de eerstgenoemde richtlijn inzake de winning van delfstoffen met behulp van boringen (olie, gas en zout) geschiedt op basis van de Mijnwet 1903 en de Mijnwet continentaal plat. De tweede richtlijn, die betrekking heeft op winningsindustrieën in dagbouw (mergel, zand, grind, grond, klei en schelpen) of ondergronds wordt uitgevoerd krachtens de Arbeidsomstandighedenwet. Het toepassingsgebied van deze implementatieregeling, het zogenaamde Arbeidsomstandighedenbesluit winningsindustrie in dagbouw, beperkt zich overigens tot de winning in dagbouw, in de open lucht. De ondergrondse winning in mijnen valt namelijk onder het toepassingsgebied van de Mijnwet 1903. Omdat de exploitatie van deze industrieën in Nederland

is beëindigd en aan een regeling terzake dus geen behoefte meer bestaat, kan worden volstaan met een krachtens de desbetreffende richtlijn toegestane, partiële tenuitvoerlegging op grond van de Arbeidsomstandighedenwet.

Over de betekenis en implementatiewijze van de richtlijnen winning en tijdelijke en mobiele bouwplaatsen ten aanzien van de baggersector wordt mede naar aanleiding van het commentaar van werkgevers en werknemers in de SER dienaangaande het volgende opgemerkt.

Gezien het toepassingsgebied van genoemde richtlijnen strekken beide zich uit over werkzaamheden met behulp van baggermaterieel. Baggerwerkzaamheden, verricht in het kader van de winning van delfstoffen, vallen in beginsel onder de richtlijn inzake de winning in dagbouw. Voor zover baggermaterieel wordt ingezet bij het realiseren van civieltechnische werken of bouwwerken is er sprake van een tijdelijke of mobiele bouwplaats als bedoeld in de desbetreffende richtlijn en zijn mitsdien de bepalingen van die richtlijn van toepassing.

Teneinde onduidelijkheid over de toepasselijkheid van overeenkomstige, doch in verschillende implementatieregelingen opgenomen voorschriften ten aanzien van de baggersector zoveel mogelijk te voorkomen, is er bij de implementatie van de richtlijn winning in dagbouw voor gekozen om deze sector – overeenkomstig de daartoe gegeven bevoegdheid – in het desbetreffende implementatiebesluit uit te zonderen en daarvoor ook elders geen afzonderlijke wettelijke regeling te treffen.

De door de richtlijn beoogde bescherming van de veiligheid en gezondheid van de werknemers in deze sector wordt verzekerd door de thans reeds bestaande regelgeving op grond van de Arbeidsomstandighedenwet. De met betrekking tot baggerwerkzaamheden op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen verlangde werknemersbescherming wordt gerealiseerd door middel van het onderhavige implementatiebesluit. Afwijking daarvan, zoals in het SER-advies door werkgevers wordt voorgesteld, is op grond van de desbetreffende richtlijn immers niet toegestaan.

Naar aanleiding van de in het SER-advies bepleitte eenduidige regeling voor de baggersector op het terrein van arbeidsomstandigheden kan worden medegedeeld, dat deze gerealiseerd zal worden in het kader van de in voorbereiding zijnde herziening van het totale complex van wettelijke regelingen dienaangaande. Bij die herziening zullen de bestaande, mede op de baggersector van toepassing zijnde veiligheids- en overige besluiten, worden vervangen door een meer algemene en meer op de systematiek van de Arbeidsomstandighedenwet aansluitende regelgeving in de vorm van één Arbeidsomstandighedenbesluit.

Blijkens de overwegingen van de richtlijn is de bouw een sector waar werknemers aan bijzonder grote risico's blootstaan. De Nederlandse bouwnijverheid vormt daarop geen uitzondering: het ziekteverzuim in de bouw bedraagt op dit moment bijna het dubbele van het landelijk gemiddelde. Daarnaast belanden per jaar vele duizenden bouwvakkers in de WAO; van de naar schatting 230 000 in deze sector werkzame werknemers zijn er thans ongeveer 80 000 blijvend arbeidsongeschikt verklaard. Fysieke belasting en arbeidsongevallen zijn daarbij de belangrijkste risicofactoren.

Op grond van het krachtens de Arbeidsomstandighedenwet vastgestelde Besluit fysieke belasting, dat op 10 februari 1993 in werking is getreden, gelden inmiddels voorschriften met betrekking tot het voorkomen dan wel beperken van fysiek belastende arbeid die gevaren met zich kan brengen voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers. Het besluit geeft uitvoering aan richtlijn nr. 90/269/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 29 mei 1990 betreffende

het handmatig hanteren van lasten met gevaar voor met name rugletsel voor de werknemers (PbEG L 156).

Met betrekking tot het ontstaan van arbeidsongevallen in de bouw is uit Europees onderzoek gebleken, dat de oorzaak daarvan in circa 40% van de gevallen mede te wijten is aan inadequate bouwkundige of organisatorische keuzen dan wel een slechte planning van de uit te voeren werken bij de opzet van een bouwproject. Een gebrek aan coördinatie, met name als gevolg van de gelijktijdige of achtereenvolgende aanwezigheid van verschillende ondernemingen op een bouwplaats, blijkt het risico van zich voordoende arbeidsongevallen aanzienlijk te vergroten.

De richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen beoogt aan genoemde gebreken een einde te maken door de verschillende betrokkenen bij een bouwwerk te verplichten in de verschillende fasen van dat bouwwerk, te weten de ontwerp-, de planning- en de uitvoeringsfase, rekening te houden met de veiligheid en de gezondheid van werknemers die de desbetreffende bouwwerkzaamheden (gaan) verrichten en om bij de daartoe te treffen maatregelen, met name in de uitvoeringsfase, op doelmatige wijze samen te werken.

De coördinatie in het kader van die samenwerking, dat wil hier zeggen, de zorg voor het goed op elkaar aan laten sluiten van de bij de uit te voeren werkzaamheden in acht te nemen aspecten van veiligheid en gezondheid in de verschillende fasen van het bouwwerk, is daarbij opgedragen aan een of meer aan te stellen coördinatoren. De door deze coördinator(en) uit te voeren coördinatietaken worden zowel in de ontwerpfase als in de uitvoeringsfase van het bouwwerk verricht.

De richtlijn beoogt op deze wijze een totale preventie-aanpak met betrekking tot bouwwerkzaamheden op een bouwplaats door als het ware een keten van verantwoordelijkheden te smeden, die alle betrokkenen bij de totstandbrenging van een bouwwerk verbindt: opdrachtgevers, ontwerpers, werkgevers, werknemers en zelfstandigen.

In de richtlijn zijn bovengenoemde uitgangspunten als volgt geconcretiseerd.

Na enige inleidende bepalingen inzake doel en definities (artikelen 1 en 2 van de richtlijn) bevatten de artikelen 3 tot en met 5 een aantal verplichtingen die betrekking hebben op bouwplaatsen in het algemeen respectievelijk de ontwerpfase van een bouwwerk.

De algemene verplichtingen met betrekking tot bouwplaatsen betreffen

- het aanstellen van coördinatoren, zowel voor de ontwerpfase als voor de uitvoeringsfase van het bouwwerk (artikel 3, eerste lid);

- de aanwezigheid van een zogenaamd veiligheids- en gezondheidsplan en dossier, beide op te stellen door de coördinator voor de ontwerpfase (artikel 3, tweede lid juncto artikel 5, onderdelen b en c), en

- het in kennis stellen van het toezichthoudende orgaan (in casu de I-SZW) van het voornemen om een bouwwerk van bepaalde omvang tot stand te brengen (artikel 3, derde lid).

In het veiligheids- en gezondheidsplan worden de voor de desbetreffende bouwplaats toepasselijke regels met betrekking tot de veiligheid en gezondheid van werknemers opgenomen. Daarin worden tevens de specifieke maatregelen vermeld met betrekking tot werkzaamheden die bijzondere gevaren voor werknemers met zich brengen.

Op grond van de richtlijn wordt het veiligheids- en gezondheidsplan in principe voor elke bouwplaats opgesteld, ongeacht de omvang daarvan. Lid-staten mogen echter, na overleg met sociale partners daarover, afwijken van deze bepaling tenzij er sprake is van bouwwerken die bijzondere gevaren voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers met zich brengen dan wel bouwwerken ten aanzien waarvan de verplichting tot kennisgeving als bedoeld in artikel 3, derde lid, van de

richtlijn geldt. In die gevallen wordt altijd een veiligheids- en gezondheidsplan opgesteld.

Evenals dat ten aanzien van bouwwerken is gebeurd, is ook voor gevaarlijke (bouw)werken een niet-volledige lijst als bijlage (II) bij de richtlijn opgenomen.

Het tevens door de coördinator voor de ontwerpfasen op te stellen dossier bevat de relevante gegevens met betrekking tot het bouwwerk alsmede de voor de veiligheid en gezondheid van werknemers nuttige elementen, waarmee bij eventuele latere werkzaamheden aan het (totstandgebrachte) bouwwerk rekening moet worden gehouden.

Wat de verplichtingen in de ontwerpfasen betreft geldt op grond van artikel 4 van de richtlijn, dat bij het ontwerpen van een bouwwerk, bij de organisatorische keuzen met betrekking tot het plannen van de werkzaamheden gedurende het bouwproces, rekening wordt gehouden met de veiligheid en de gezondheid van werknemers tijdens de uitvoeringsfase van het bouwwerk door middel van het toepassen van de algemene preventieprincipes op het gebied van veiligheid en gezondheid zoals voorgeschreven in artikel 6 van de kaderrichtlijn. Het gaat daarbij om beginselen die er van uitgaan dat:

- gevaren worden voorkomen dan wel zoveel mogelijk worden beperkt bij de bron,
- voorrang wordt gegeven aan maatregelen inzake collectieve bescherming boven individueel beschermende maatregelen,
- de inrichting van de werkplek en de keuze van de productie- en werkmethoden worden aangepast aan de mens om met name monotone en tempogebonden arbeid draaglijk te maken en de daaruit voortvloeiende gezondheidsschade zoveel mogelijk te beperken,
- rekening wordt gehouden met de ontwikkeling van de techniek op dit terrein, en
- werknemers doeltreffend worden ingelicht over de aan hun arbeid verbonden gevaren.

Ten slotte worden in artikel 5 met betrekking tot de ontwerpfasen de taken van de coördinator voor de ontwerpfasen geregeld, waarvan de belangrijkste, namelijk het opstellen van een veiligheids- en gezondheidsplan en een dossier, reeds ter sprake kwamen.

De in genoemde artikelen 3 tot en met 5 opgenomen verplichtingen richten zich alle tot de opdrachtgever of de bouwdirectie, begrippen, of beter gezegd, normadressaten waarin de Arbeidsomstandighedenwet tot nu toe niet voorzag en die mitsdien aanleiding vormden voor de reeds eerdergenoemde wetswijziging.

In de artikelen 6 tot en met 12 van de richtlijn zijn vervolgens voorschriften opgenomen die tijdens de uitvoeringsfase van het bouwwerk worden nageleefd.

Artikel 6 regelt in dit verband de taken van de coördinator voor de uitvoeringsfase. De verantwoordelijkheid voor diens taakuitvoering is daarbij aan de opdrachtgever of de bouwdirectie toegekend in verband met diens aanstellingsverplichting op grond van artikel 3, eerste lid, van de richtlijn.

In artikel 7, eerste lid, van de richtlijn is een en ander verwoord door de bepaling dat bouwdirecties of opdrachtgevers, die een of meer coördinatoren hebben aangesteld die belast zijn met de in de artikelen 5 en 6 genoemde coördinatie-taken, niet ontslagen zijn van hun verantwoordelijkheid terzake.

Waar de coördinator voor de ontwerpfasen op grond van artikel 5 is belast met de opstelling van het veiligheids- en gezondheidsplan, past de coördinator voor de uitvoeringsfase op grond van artikel 6 het plan toe en actualiseert dit gedurende de uitvoeringsfase van het bouwwerk. Het actualiseren van het in de ontwerpfasen opgestelde (bouwwerk)dossier behoort eveneens tot diens taken.

Eén van de belangrijkste taken van de uitvoeringscoördinator betreft de organisatie van de samenwerking tussen de verschillende werkgevers op de bouwplaats alsmede de coördinatie van de door dezen verrichte werkzaamheden, een en ander zoals voorgeschreven in het veiligheids- en gezondheidsplan. Indien nodig betreft hij daarbij tevens de op de bouwplaats werkzame zelfstandigen. Voorts coördineert hij de controle op de juiste toepassing van de vastgestelde werkprocedures. Werkgevers en, indien van toepassing, zelfstandig werkenden houden rekening met de door genoemde coördinator gegeven aanwijzingen.

Op grond van de artikelen 8 en 9 van de richtlijn treffen werkgevers doeltreffende maatregelen ter bescherming van de veiligheid en gezondheid van hun werknemers op de bouwplaats. Bedoelde maatregelen voldoen aan de daartoe geformuleerde minimumvoorschriften, die zijn opgenomen in een bij de richtlijn behorende bijlage IV.

Voor zover de activiteiten van zelfstandigen op een bouwplaats van invloed zijn op de veiligheid en gezondheid van de daar werkzame werknemers, worden ook zij verplicht tot naleving van voorschriften op het gebied van veiligheid en gezondheid, waaronder de voor werknemers geldende voorschriften met betrekking tot persoonlijke beschermingsmiddelen en arbeidsmiddelen zoals opgenomen in de gelijknamige richtlijnen op dit terrein (artikel 10, eerste lid). Een zelfde verplichting geldt voor meewerkende werkgevers op een bouwplaats (artikel 10, tweede lid).

De artikelen 11 en 12 van de richtlijn regelen ten slotte de voorlichting respectievelijk de raadpleging en deelneming van werknemers op een bouwplaats. Met betrekking tot die laatste verplichting wordt volgens de richtlijn voorzien in een passende coördinatie tussen de werknemers- (vertegenwoordigers) van de ondernemingen die op de desbetreffende bouwplaats actief zijn.

Voor de volledigheid zij hier nog vermeld dat op grond van artikel 13 van de richtlijn de mogelijkheid wordt gegeven om de bijlagen van de richtlijn aan te passen in verband met de technische vooruitgang, de ontwikkeling van internationale voorschriften dan wel specificaties, of van de kennis met betrekking tot arbeid op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen. Voor de procedure met betrekking tot die aanpassingen wordt verwezen naar de procedure zoals die is vastgesteld op grond van artikel 17 van de kaderrichtlijn.

Op die procedure en het doorwerken van de op grond daarvan vastgestelde aanpassingen in het onderhavige besluit wordt nader ingegaan in de artikelsgewijze toelichting.

4. Werken in de bouw

De arbeid die verricht wordt in de bedrijfstak bouw heeft een geheel eigen karakter dat wordt gekenmerkt door een frequent wijzigende werkbezetting als gevolg van de gelijktijdige of achtereenvolgende aanwezigheid van verschillende ondernemingen op een bouwplaats, een doorlopende veranderende arbeidssituatie en de inzet van verschillend materieel en diverse soorten materialen, door middel waarvan een grote verscheidenheid van bouwwerken tot stand wordt gebracht. Voorts is het aan een bouwonderneming verbonden personeel veelal over verschillende bouwlocaties verspreid en per bouwlocatie vaak ook nog over verschillende delen van het desbetreffende tot stand te brengen bouwwerk. De door werknemers op een bepaalde bouwplaats verrichte werkzaamheden zijn als zodanig dan ook tijdelijk van aard.

Gezien de bovenstaande karakterschets wordt de bouwnijverheid wel getypeerd als een sector van «zwervende fabrieken».

Gegeven de variatie in bouwlocaties, bouwmethoden en tot stand te brengen bouwwerken, hebben de op grond van de Arbeidsomstandighedenwet voorgeschreven maatregelen en voorzieningen ter bescherming van de veiligheid en gezondheid van werknemers in de

bouw eveneens een tijdelijk of hoogstens semi-permanent karakter. Zij worden veelal per bouwobject ontwikkeld, aangebracht en tegelijkertijd (financieel) weer afgeschreven.

Met betrekking tot de participanten in het bouwproces is sprake van een grote kring van betrokkenen. Niet alleen werkgevers (in de hoedanigheid van aannemers, nevenaannemers en onderaannemers) en werknemers, maar met name ook opdrachtgevers (in particuliere en overheidssector), ontwerpers (op bouwkundig en installatie-technisch gebied), constructeurs, installateurs en (toe)leveranciers spelen daarin een rol.

Alle genoemde partijen zijn in verschillende fasen vanuit verschillende functies beroepsmatig bij de totstandbrenging van een bouwwerk betrokken. Ieder vanuit een eigen onderneming met een eigen organisatie; met eigen doelstellingen en een eigen beleid, met inbegrip van het beleid ten aanzien van arbeidsomstandigheden.

Ook de wijze waarop de organisatie van het bouwproces wordt vormgegeven kent vele variëteiten. De meest klassieke vorm is die volgens het zogenaamde traditionele model, waarbij de aannemer zich verbindt tot de uitvoering van een van de opdrachtgever afkomstig ontwerp. In dit model zijn de verantwoordelijkheden met betrekking tot ontwerp en uitvoering in beginsel van elkaar gescheiden; de zorg voor het ontwerp berust in deze situatie bij de opdrachtgever en de aannemer is verantwoordelijk voor de zorgvuldige uitvoering daarvan.

Een andere vorm is die op basis van een door een bouwteam vervaardigd ontwerp, waarbij reeds in de ontwerpfase wordt meege-sproken door een of meer vertegenwoordigers van de uitvoerende functie.

Als laatste varianten kunnen de bouw volgens concepten als turnkey en prestatiebestek en de bouw voor de markt door een bouwonderneming worden genoemd, waarbij de uitvoerder/aannemer zowel voor (de verdere uitwerking van) het ontwerp als voor de uitvoering zorgdraagt.

In alle genoemde gevallen echter doorloopt het bouwproces dezelfde karakteristieke fasen van ontwerp en uitvoering en worden daarin de opdrachtgevende, de ontwerpende en de uitvoerende functie vervuld.

In de ontwerpfase worden in de regel de belangrijkste keuzen met betrekking tot de constructies, de bouwelementen en het te gebruiken materiaal voor de totstandbrenging van het bouwwerk gemaakt. Keuzen, die in grote mate bepalend zijn voor de te hanteren bouwmethoden en daardoor van invloed op de veiligheid en de gezondheid van de werknemers tijdens de uitvoeringsfase van het bouwwerk. De in dat verband ter bescherming van die veiligheid en gezondheid te treffen maatregelen vergen financiële uitgaven die in de aansluitende prijsvormingsfase, waarin – al dan niet via aanbesteding – de feitelijke uitvoering van het bouwwerk aan een aannemer wordt opgedragen, een rol spelen.

Bij de werkvoorbereiding in de uitvoeringsfase van het bouwwerk zijn de in dat verband te nemen beslissingen opnieuw bepalend voor de mate waarin aandacht zal worden besteed aan de zorg voor arbeidsomstandigheden op de bouwplaats. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan beslissingen met betrekking tot een doelmatige samenwerking tussen de op een bouwplaats actieve werkgevers bij de arbeidsomstandigheden-zorg.

In het algemeen is in de bouw deze (vooral technische) coördinatie en samenwerking vaak primair gericht op de kwaliteit en doorlooptijd van het bouwprodukt en de kostenbeheersing van het totale bouwproces. De verantwoordelijkheid daarvoor is in de meeste gevallen bij de (hoofd)-aannemer gelegd, die op zijn beurt weer grote delen van het werk aan gespecialiseerde onderaannemers uitbestedt. Voor zover in contracten tussen deze en onderaannemers al formeel is vastgelegd wie verantwoordelijk is voor gemeenschappelijke voorzieningen zoals steigers, transport-faciliteiten en bouwketen, blijkt in de praktijk het feitelijk realiseren dan

wel de zorg voor het onderhoud en instandhouden van die voorzieningen, veelal óf achterwege te zijn gebleven óf onduidelijk geregeld te zijn.

Het is die verwevenheid van werkzaamheden, die veelheid van functies en die verscheidenheid van betrokkenen en wijzen waarop het bouwproces wordt georganiseerd, die het bouwen als arbeidsproces voor werknemers zo risicovol maken. Daardoor zijn, zoals in paragraaf 3 reeds is vermeld, de gevaren verbonden aan het werken in de bouw zo groot: de activiteiten van werknemers van de ene werkgever zullen immers vrijwel altijd van invloed zijn op de arbeidsomstandigheden van de werknemers van de andere werkgever(s). Een doeltreffende samenwerking bij het treffen van maatregelen en voorzieningen teneinde de daarbij optredende risico's zoveel mogelijk in te perken is daarbij dan ook van evident belang.

Hoewel in artikel 30, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet op dit moment reeds is bepaald dat werkgevers in situaties als de onderhavige verplicht zijn om samen te werken, laat de praktijk in té veel gevallen nog anders zien.

Gezien het vorenstaande is er ten aanzien van de bouw derhalve alle aanleiding om met een regeling te komen waarin begrippen als coördinatie en samenwerking een belangrijke plaats innemen en verantwoordelijkheden ten aanzien van de daaruit voortvloeiende verplichtingen worden toegekend op basis van ieders rol en positie in het bouwproces.

De richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen heeft de richting met betrekking tot een dergelijke regeling bepaald door middel van de voorschriften zoals deze eerder zijn beschreven in paragraaf 3 van deze toelichting.

De in het onderhavige besluit opgenomen waardevolle elementen uit de richtlijn zoals de reeds in de ontwerpfasen van een bouwwerk in acht te nemen preventieve maatregelen op het terrein van de arbeidsomstandigheden, de zowel in de ontwerp- als de uitvoeringsfase voorgeschreven coördinatie en het met name in het kader van een doelmatige samenwerking tijdens de uitvoeringsfase van belang zijnde veiligheids- en gezondheidsplan, beogen, tezamen met de overige reeds bestaande voorzieningen op grond van de Arbeidsomstandighedenwet, een belangrijke ondersteuning te geven bij de verbetering van de arbeidsomstandigheden in de bouw.

Deze voorschriften zullen daardoor naar verwachting in positieve zin bijdragen aan de noodzakelijke terugdringing van het aantal arbeidsongevallen, het ziekteverzuim, en het aantal arbeidsongeschikten in deze sector. Een noodzaak die overigens ook door de bedrijfstak zelf wordt onderkend: een vermindering van de omvang van het ziekteverzuim, de arbeidsongeschiktheid en het aantal arbeidsongevallen in de bouw is immers van direct belang voor alle betrokken partijen, niet alleen uit sociaal oogpunt maar ook om redenen van bedrijfseconomische aard en een beter functioneren van de arbeidsmarkt. De laatste jaren laten in dat verband dan ook een ontwikkeling zien waarbij door de sector zelf initiatieven worden ontplooid om tot een verbetering van de arbeidsomstandigheden in de bedrijfstak te komen. Een belangrijk voorbeeld daarvan is het in augustus 1989 door de sociale partners en de overheid (de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Sociale Zaken en Werkgelegenheid) ondertekende Convenant Arbeidsomstandigheden Bouwnijverheid, waarbij genoemde partijen verplichtingen zijn aangegaan die er primair op gericht zijn om tot een betere naleving van de bestaande regelgeving op het terrein van de arbeidsomstandigheden te komen. Deze verplichtingen hebben onder meer betrekking op het intensiveren van de voorlichting over de verbetering van de arbeidsomstandigheden in de bouwnijverheid, het streven naar een betere naleving van de bestaande regelgeving op genoemd terrein door onder andere een intensievere controle, het streven om in de

(rechts)verhouding opdrachtgever – aannemer de aspecten inzake arbeidsomstandigheden op te nemen, het ontwikkelen van voorbeeldprojecten en het tegengaan van het gebruik van onveilige en ongezonde materialen en materieel.

Met name het streven om in de verhouding tussen opdrachtgever en aannemer de aspecten met betrekking tot arbeidsomstandigheden op te nemen is succesvol gebleken. Bedoelde afspraak heeft geresulteerd in een gedragscode voor Rijksopdrachtgevers, die voorschrijft dat het ontwerp van een bouwwerk, vóórdat de aanbesteding daarvan plaatsvindt, door een deskundige (dienst) moet worden beoordeeld op de risico's die in de uitvoeringsfase voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van werknemers kunnen ontstaan. In een voor ontwerpers ontwikkelde checklist van aandachtspunten is daarbij aangegeven waarmee bij de ontwerpbeslissingen in elk geval rekening moet worden gehouden.

Onder verwijzing naar de in paragraaf 3 gegeven toelichting met betrekking tot de inhoud van de richtlijn kan worden vastgesteld dat de hierbeschreven gedragscode zeer wel aansluit bij de in de richtlijn opgenomen voorschriften.

5. Implementatie

5.1. Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet

Implementatie van de richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen heeft, gelet op het doel van de richtlijn, plaatsgevonden in het kader van de Arbeidsomstandighedenwet. Daartoe diende echter eerst zoals in de paragrafen 1 en 3 reeds is opgemerkt, een wettelijke basis te worden gecreëerd die slechts door wetswijziging kon worden gerealiseerd.

De reden daarvoor vormt het toepassingsgebied van de richtlijn, dat, met name wat betreft de normadressaten tot wie de richtlijn zich richt, verder strekt dan dat van de bestaande Arbeidsomstandighedenwet.

In de richtlijn wordt namelijk een aantal personen geïntroduceerd aan wie verplichtingen op het terrein van de arbeidsomstandigheden worden opgelegd, die ofwel niet voorkomen in de wet, ofwel ten aanzien waarvan die wet slechts een beperkt toepassingsgebied kent.

De Arbeidsomstandighedenwet gaat immers in hoofdzaak uit van de begrippen werkgever en werknemer zoals deze zijn omschreven in artikel 1, eerste en tweede lid, van die wet. De wet biedt daarnaast beperkte mogelijkheden om ook aan anderen dan werkgever en werknemer bepaalde verplichtingen in het kader van de arbeidsbescherming op te leggen, namelijk de zelfstandig werkende op grond van artikel 27 van de wet en de eigenaar of beheerder dan wel degene die kan beslissen over het onderhoud van onder meer vervoermiddelen, gebouwen, terreinen, gereedschappen of andere hulpmiddelen bij de arbeid als bedoeld in artikel 28 van de wet.

Het aan bovengenoemde keuzen met betrekking tot het toepassingsgebied van de wet ten grondslag liggende uitgangspunt is steeds het door de wet beoogde doel geweest: het bevorderen van gunstige arbeidsomstandigheden, daar waar mensen arbeid verrichten. Uitbreiding van de werkingssfeer naar anderen dan werkgever en werknemers is destijds slechts in beperkte mate en in bijzondere situaties gewenst geacht. De bij dit besluit in werking getreden wetswijziging heeft in laatstgenoemd principe overigens geen wijziging gebracht.

Anders dan de tot nu toe geldende Arbeidsomstandighedenwet strekt de richtlijn zijn bemoeienis uit tot een fase, waarin nog geen sprake is van het verrichten van arbeid in de zin van de wet, namelijk de ontwerp- en voorbereidingsfase van een bouwwerk. Reeds op dat moment dient er op grond van de richtlijn rekening gehouden te worden met de aspecten van veiligheid en gezondheid van werknemers die later, in de uitvoeringsfase, de desbetreffende (bouw)arbeid (gaan) verrichten.

Zoals al vermeld is de verantwoordelijkheid daarvoor in de richtlijn gelegd bij de opdrachtgever dan wel de bouwdirectie.

Daarnaast zijn in de richtlijn, verder strekkend dan de eerdere Arbeidsomstandighedenwet, bepaalde verplichtingen betreffende onder meer de algemene preventieprincipes met betrekking tot veiligheid en gezondheid als bedoeld in artikel 6 van de kaderrichtlijn, opgelegd aan zelfstandig werkenden.

De voor de Arbeidsomstandighedenwet weliswaar nieuw geïntroduceerde coördinator voor de ontwerp- respectievelijk uitvoeringsfase ten slotte heeft voor de wet als zodanig geen consequenties, omdat de (strafrechtelijk gesanctioneerde) verantwoordelijkheid voor diens verrichtingen is neergelegd bij degene door wie hij is aangesteld, namelijk de opdrachtgever of de bouwdirectie.

Teneinde de in de richtlijn aan bovengenoemde personen opgelegde verplichtingen in de nationale arbeidsomstandighedenregelgeving, in casu het onderhavige besluit, te kunnen opnemen heeft een geclausuleerde verruiming van het toepassingsgebied van de wet ten aanzien van zelfstandig werkenden en derden plaatsgehad door middel van een wijziging van de artikelen 27 en 28 van de Arbeidsomstandighedenwet.

De uitbreiding van het in de wet voorziene aantal normadressaten als gevolg van de in de richtlijn genoemde (rechts)persoon van de opdrachtgever dan wel bouwdirectie is bewerkstelligd in artikel 28, eerste lid, door middel van de algemeen geformuleerde aanvulling «degene die anderszins bevoegd is te beslissen over het ontwerp of de vervaardiging» (van objecten zoals gebouwen, installaties en terreinen). De uitwerking van de begrippen opdrachtgever respectievelijk bouwdirectie als zodanig heeft eerst plaatsgevonden bij het onderhavige besluit in verband met de specifieke betekenis van deze begrippen daarin.

5.2. Het implementatiebesluit

5.2.1. Inleiding

Op grond van de aldus gerealiseerde uitbreiding van het wettelijke toepassingsgebied, vindt de feitelijke tenuitvoerlegging van de richtlijn plaats door middel van het onderhavige besluit. Dit besluit is gebaseerd op de reeds genoemde artikelen 27 en 28 van de wet alsmede op artikel 24.

Hoewel het besluit niet op alle onderdelen nieuwe regelgeving voor de bouw tot gevolg zal hebben is er, gezien de samenhang met de mede naar aanleiding van de kaderrichtlijn plaatsgevonden wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet die met name voor de bouw tot een aantal nieuwe verplichtingen zal leiden, wel sprake van substantiële veranderingen ten opzichte van de huidige situatie.

Voor een goed begrip van de reikwijdte van deze veranderingen wordt in deze paragraaf ook kort ingegaan op die nieuwe wettelijke verplichtingen.

Daaraan voorafgaand dient echter eerst aandacht te worden besteed aan de thans van toepassing zijnde regelgeving voor de bouw en de in verband daarmee gemaakte keuze voor een afzonderlijk op te stellen implementatiebesluit voor deze sector.

In paragraaf 5.3 zullen vervolgens de hoofdlijnen van dat besluit worden toegelicht.

5.2.2. Bestaande regelgeving en implementatiewijze

In de krachtens artikel 24 van de Arbeidsomstandighedenwet vastgestelde «sectorale» veiligheidsbesluiten, die in de loop der tijd alle sectoren van het sociaal-economisch leven zijn gaan bestrijken, zijn thans reeds verspreid bepalingen van kracht, die geheel of voor het overgrote deel

overeenstemmen met hetgeen de richtlijn ten aanzien van arbeid die verricht wordt met name in de uitvoeringsfase van een bouwwerk voorschrijft. Gedoeld wordt hier op de in artikel 9 van de richtlijn ten aanzien van werkgevers voorgeschreven maatregelen overeenkomstig de minimumvoorschriften van bijlage IV van de richtlijn.

De bovenbedoelde reeds bestaande regelgeving inzake de bouw wordt met name beheerst door voorschriften die zijn vastgesteld bij het Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, het Elektrotechnisch veiligheidsbesluit en het Caissonbesluit Arbeidsomstandighedenwet.

Implementatie van de richtlijn door middel van wijziging c.q. aanvulling van bedoelde (veiligheids)besluiten zou dan ook een van de implementatiemogelijkheden zijn geweest.

Om een aantal redenen is echter gekozen voor de opstelling van een afzonderlijke algemene maatregel van bestuur die van toepassing is op alle arbeidsactiviteiten in het kader van de bouw, ongeacht de sector waarbinnen deze worden verricht.

Behalve dat door deze wijze van implementatie zoveel mogelijk aansluiting kan worden gezocht bij de (opzet en systematiek van de) richtlijn, heeft implementatie door middel van een afzonderlijk besluit ook uit een oogpunt van wetgevingsbeleid thans de voorkeur boven het aanbrengen van steeds dezelfde wijzigingen in een aantal afzonderlijke veiligheidsbesluiten. De overzichtelijkheid zal hierdoor in het algemeen worden bevorderd, terwijl voorts de kans op omissies bij volgende wijzigingen verminderd wordt. Bovendien sluit een en ander aan op de eerdergenoemde herziening van de nationale regelgeving op het terrein van de arbeidsomstandigheden, die erop gericht is om de thans bestaande veiligheidsbesluiten te vervangen door een meer algemene en meer op de systematiek van de Arbeidsomstandighedenwet aansluitende regelgeving in de vorm van één Arbeidsomstandighedenbesluit. Uitgangspunt bij de opstelling van dat besluit is dat per onderwerp een hoofdstuk wordt ontworpen, waarin alle, voor dat onderwerp geldende bepalingen zijn opgenomen.

De thans ter uitvoering van de onderhavige richtlijn opgestelde regeling anticipeert reeds op dit nieuwe besluit. Door de opzet daarvan kan deze te zijner tijd eenvoudig in dat besluit worden ingepast.

Met het oog op de bovenvermelde herziening van de arbeidsomstandighedenregelgeving is ervoor gekozen om de thans op basis van de huidige veiligheidsbesluiten vastgestelde voorschriften inzake de bouw vooralsnog in stand te laten, uiteraard voor zover daarbij geen sprake is van aperte dubbelingen dan wel strijdigheid met hetgeen de richtlijn terzake voorschrijft. Deze voorschriften blijven dus tot het tijdstip waarop het Arbeidsomstandighedenbesluit in werking treedt, bestaan naast de voorschriften die bij dit besluit zijn vastgesteld. Dat hierdoor in een aantal gevallen sprake zal zijn van een overlap van regelgeving wordt weliswaar onderkend, doch gezien de geschetste omstandigheden als onontkoombaar beschouwd.

De hierboven uiteengezette samenloop van de bij dit besluit vastgestelde voorschriften met die, op grond van de bestaande veiligheidsbesluiten, is in het onderhavige besluit geregeld in artikel 21.

5.2.3. Nieuwe verplichtingen in de Arbeidsomstandighedenwet

De mede aan het implementatiebesluit ten grondslag liggende nieuwe verplichtingen op het terrein van de arbeidsomstandigheden kunnen als volgt worden weergegeven.

I. Risico-inventarisatie en evaluatie

Op grond van artikel 4, eerste lid, van de wet is thans elke werkgever, dus ook die in de bouw, verplicht om de risico's op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn in zijn bedrijf te inventariseren en te evalueren. Doel van de risico-inventarisatie en -evaluatie is dat iedere werkgever een effectief arbeidsomstandighedenbeleid gaat voeren. Gezien het belang daarvan is voorgeschreven dat de inventarisatie en evaluatie door een gecertificeerde arbodienst wordt uitgevoerd.

II. Verzuimbegeleiding

Met het oog op de terugdringing van het ziekteverzuim en de arbeidsongeschiktheid is elke werkgever verplicht om in overleg met de ondernemingsraad (of de belanghebbende werknemers) een verzuimbeleid te voeren. Bij de invulling daarvan laat de werkgever zich ondersteunen door een gecertificeerde arbodienst. Voor de bouw vormt deze verplichting een belangrijk instrument dat bij kan dragen aan het in deze sector bestaande hoge ziekteverzuim en aantal arbeidsongeschikten.

III. Deskundige bijstand

Op grond van het nieuwe stelsel inzake deskundige ondersteuning is elke werkgever verplicht om deskundigen in te schakelen bij de uitvoering van zijn verplichtingen op grond van de wet. Met name voor de bouw is hier sprake van een geheel nieuwe regeling; het oude stelsel gold namelijk niet voor werkgevers in de bouw.

De nieuwe verplichting inzake deskundige bijstand gaat uit van arbo-brede preventiezorg, die gerelateerd dient te zijn aan de risico's die in het desbetreffende bedrijf aanwezig zijn alsmede aan de grootte van het bedrijf. Uitgangspunt is derhalve zorg op maat. Daarbij is de werkgever in principe de vrijheid gegeven om, in overleg met de ondernemingsraad, de preventiezorg op de voor zijn bedrijf meest wenselijke wijze gestalte te geven, dat wil zeggen extern, intern of gedeeltelijk ex- respectievelijk intern te organiseren.

IV. Bedrijfshulpverlening

Op grond van de nieuwe regeling inzake bedrijfshulpverlening worden door elke werkgever werknemers aangewezen die belast worden met taken zoals het verlenen van eerste hulp bij ongevallen, het beperken en bestrijden van brand en het in noodsituaties alarmeren en evacueren van werknemers en andere personen in het bedrijf. Overeenkomstig het aan de invulling van de preventiezorg ten grondslag liggende uitgangspunt geldt ook hier het zorg op maat-principe: afhankelijk van criteria als grootte en ligging van het bedrijf, de daarin aanwezige risico's en de bereikbaarheid van externe hulpverleningsinstanties, zal per bedrijf moeten worden beoordeeld hoe en in welke mate de onderhavige verplichting gestalte dient te krijgen.

Deze verplichting is mede van belang voor de bouw. Op grond van de richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen worden op een bouwplaats voorzieningen aangebracht ter bestrijding van brand en het verlenen van eerste hulp bij ongevallen.

V. Vrijwillig arbeidsgezondheidskundig onderzoek

De laatste belangrijke wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet betreft de verplichting voor werkgevers om hun werknemers periodiek in de gelegenheid te stellen een arbeidsgezondheidskundig onderzoek te ondergaan. Het onderzoek is erop gericht de risico's van het werk voor de

gezondheid van werknemers zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. De werkgever laat zich ook bij de uitvoering van deze verplichting bijstaan door een gecertificeerde arbodienst.

Voor de bouw geldt deze verplichting overigens al langer op grond van de voor die bedrijfstak vastgestelde collectieve arbeidsovereenkomsten.

5.3. Hoofdpijnen van het besluit

Wie zijn verantwoordelijk?

De richtlijn voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen beoogt de verbetering van de arbeidsomstandigheden op de bouwplaats. De richtlijn richt zich dan ook tot alle bij het bouwproces, van ontwerp- tot en met uitvoeringsfase betrokken partijen: niet alleen werkgevers en werknemers maar ook zelfstandigen, opdrachtgevers en ontwerpers worden – op basis van hun rol en positie in het bouwproces – belast met (een deel van) de zorg voor de veiligheid en gezondheid van degenen die op een bouwplaats werkzaam zijn.

Op grond van de Arbeidsomstandighedenwet ligt de primaire verantwoordelijkheid voor de veiligheid en gezondheid van werknemers bij de werkgever. Daarnaast kunnen ook aan zelfstandigen verplichtingen op dit terrein worden opgelegd.

In het kader van de eerstgenoemde verantwoordelijkheid is de werkgever onder meer verplicht om de risico's die het door hem gekozen productieproces voor de arbeid van zijn werknemers met zich brengt, te inventariseren en te evalueren en op basis daarvan doeltreffende maatregelen te treffen ter realisering van een effectief arbeidsomstandighedenbeleid. Bij ingrijpende wijziging van het productieproces vindt deze inventarisatie en evaluatie opnieuw plaats en worden eerder getroffen maatregelen zonodig aangepast.

Omdat in de bouw in feite sprake is van een «zwervend» en in vele opzichten uniek productieproces, dient een bouwwerkgever voor elk nieuw project en elke nieuwe bouwlocatie te beoordelen of de voor de bedrijfseigen activiteiten gemaakte risico-inventarisatie en -evaluatie en de op basis daarvan getroffen maatregelen en voorzieningen op het terrein van veiligheid en gezondheid nog doeltreffend zijn voor de voor dat project, op die locatie heersende omstandigheden. Voorts dient in situaties waarin verschillende werkgevers bij het (bouw)productieproces zijn betrokken een doelmatige samenwerking met betrekking tot de zorg voor de arbeidsomstandigheden plaats te vinden.

Werkgevers in de bouw, in hun hoedanigheid van aannemers en onderaannemers, starten hun activiteiten in het algemeen eerst in de uitvoeringsfase van het bouwproductieproces. Een belangrijk deel van de aard en de opzet daarvan kan dan al bepaald zijn door de beslissingen van opdrachtgevers en door dezen ingeschakelde ontwerpers in de ontwerpfase van het tot stand te brengen bouwproduct. Het zal duidelijk zijn dat deze beslissingen direct of indirect van invloed zijn op de risico's die tijdens de uitvoeringsfase van dat product voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers kunnen ontstaan.

Opdrachtgevers en ontwerpers kunnen daardoor mede de ruimte voor werkgevers om tijdens de uitvoeringsfase van het bouwproduct doeltreffende maatregelen ter voorkoming dan wel beperking van deze risico's te kunnen treffen, beïnvloeden.

Om die reden worden, in overeenstemming met de richtlijn, thans ook aan opdrachtgevers en ontwerpers een aantal verplichtingen op het terrein van arbeidsomstandigheden opgelegd.

Ten opzichte van de huidige bouwpraktijk betekent een en ander dat aan een groter aantal participanten in het bouwproces – op basis van ieders rol en positie daarin – verantwoordelijkheden worden toegekend met

betrekking tot de zorg voor de veiligheid en gezondheid van degenen die op een bouwplaats werkzaam zijn. Het belang van deze, uit de richtlijn voortvloeiende verruimde verantwoordelijkheidstoedeling voor de verbetering van de arbeidsomstandigheden in de bouw is evident. Ze bewerkstelligt de noodzakelijke integratie van de arbeidsomstandigheden in het gehele bouwproces, waardoor als het ware een keten van verantwoordelijkheden ontstaat die alle partijen in dat proces verbindt: opdrachtgevers, ontwerpers, werkgevers, werknemers en zelfstandigen. De verantwoordelijkheid van elke partij afzonderlijk blijft daarbij overigens in stand. Elke deelnemer in het bouwproces blijft met andere woorden verplicht tot naleving van hetgeen hem met betrekking tot zijn eigen werkzaamheden op het terrein van de arbeidsomstandigheden is opgelegd en, voor zover die werkzaamheden gevolgen hebben voor de arbeidsomstandigheden van anderen, om daarbij op doelmatige wijze met die anderen samen te werken.

Het krachtens de richtlijn voorgeschreven veiligheids- en gezondheidsplan, dat wordt opgesteld in de ontwerpfase ten behoeve van de uitvoeringsfase van het bouwwerk, kan in die systematiek als één van de kernbepalingen van de onderhavige regelgeving worden beschouwd. De beoogde synergie met betrekking tot de zorg voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers op de bouwplaats krijgt hierin gestalte: onderlinge afspraken omtrent de wijze van samenwerking en de in dat kader te treffen maatregelen en voorzieningen ten aanzien van de veiligheid en gezondheid van werknemers op de desbetreffende bouwplaats worden in dit plan schriftelijk vastgelegd.

Als zodanig vormt het plan zowel de basis als het (coördinerende) instrument voor het effectueren van een doeltreffend arbeidsomstandighedenbeleid op de bouwplaats. Omdat vanuit de ontwerpfase het bouwproces volledig kan worden overzien is de verantwoordelijkheid voor de opstelling van het plan als ook de coördinatie van de daarin opgenomen gemeenschappelijke maatregelen met betrekking tot de uitvoering op grond van de richtlijn bij de opdrachtgever respectievelijk bouwdirectie gelegd, door middel van de door dezen aan te stellen en met die taken te belasten coördinatoren.

Het hiergenoemde, nog niet besproken begrip bouwdirectie heeft in de richtlijn een zeer ruime betekenis, welke niet overeenstemt met het Nederlandse «bouwspraakgebruik». Naar dat spraakgebruik is de bouwdirectie namelijk slechts degene die namens de opdrachtgever toezicht houdt op de uitvoering van het (bouw)werk en de naleving van de desbetreffende aannemingsovereenkomst. In de richtlijn echter wordt onder bouwdirectie naast deze toezichthouder ook verstaan degene die zorg draagt voor het ontwerp van het bouwwerk en degene die zich met de uitvoering daarvan bezighoudt.

Teneinde verwarring terzake te voorkomen is het begrip bouwdirectie bij de implementatie van de richtlijn door middel van het onderhavige besluit dan ook niet overgenomen doch is aansluiting gezocht bij de in de bouwpraktijk gehanteerde begrippen terzake, te weten, ontwerpende respectievelijk uitvoerende partij.

In het onderhavige besluit heeft de toedeling van de vorenomschreven verantwoordelijkheden als volgt plaatsgevonden.

De in de richtlijn opgenomen verplichtingen met betrekking tot bouwplaatsen in het algemeen en de verplichtingen in verband met het ontwerp van een bouwwerk zijn geformuleerd in hoofdstuk II van het besluit. Deze verplichtingen betreffen, kort samengevat,

a. het in bepaalde gevallen vooraf in kennis stellen van de I-SZW van het voornemen om een bouwwerk tot stand te brengen (artikel 4),

b. het (door de coördinator voor de ontwerpfase) doen opstellen van een veiligheids- en gezondheidsplan en een dossier (artikel 5 juncto artikel 8),

c. het aanstellen van één of meer coördinatoren voor de ontwerpfase van een bouwwerk (artikel 6),

d. het bij het ontwerpen van een bouwwerk hanteren van de algemene uitgangspunten inzake veiligheid, gezondheid en welzijn in verband met de arbeid zoals omschreven in de artikelen 3, 4, eerste lid, en 6 van de Arbeidsomstandighedenwet (artikel 7), en

e. het door de coördinator voor de ontwerpfase doen coördineren van de resultaten van de onder d genoemde verplichting (artikel 8).

Op grond van de richtlijn kunnen genoemde verplichtingen worden opgelegd aan de opdrachtgever of de bouwdirectie, in het onderhavige besluit: de ontwerpende of de uitvoerende partij.

Gegeven het feit dat het bouwproces in vele gevallen volgens het eerdergenoemde traditionele model wordt georganiseerd, is met betrekking tot de verantwoordelijkheidstoedeling van de bij dit besluit gestelde voorschriften aansluiting gezocht bij de kenmerken van dat model. Deze kenmerken betreffen zoals in paragraaf 4 is vermeld, een scheiding van de verantwoordelijkheden met betrekking tot het ontwerp en de uitvoering van een bouwwerk, waarbij de prijsvorming veelal door middel van aanbesteding tot stand komt.

Hiervan uitgaande komen met betrekking tot de onder a tot en met e genoemde verplichtingen derhalve de opdrachtgever en degene, die zich jegens de opdrachtgever verbonden heeft om in het bouwproces de ontwerpende functie te vervullen: de ontwerpende partij, in aanmerking als degenen, die voor de nakoming van bedoelde verplichtingen verantwoordelijk kunnen worden gesteld.

In het traditionele model is de ontwerpende partij de architect of raadgevend adviseur. Bij bouw volgens concepten als turnkey en prestatiebestek, bij bouw op basis van een door een bouwteam vervaardigd ontwerp of bij bouw voor de markt door een bouwondernemer, zal de ontwerpende functie veelal mede door anderen dan alleen de ontwerper worden vervuld, bijvoorbeeld door het bouwteam waarin ook de aannemer als uitvoerende partij een rol is toegekend of het bouwbedrijf, dat na het maken van het ontwerp, ook de uitvoering verzorgt. Hetgeen hier echter zoals eerder gesteld, voor ogen moet worden gehouden is, dat binnen elk bouwproces de opdrachtgevende, de ontwerpende en de uitvoerende functie worden vervuld. Het is daarbij niet van belang dat genoemde functies door verschillende partijen of door één of twee partijen in combinatie worden vervuld.

Met inachtneming van het vorenstaande is er in artikel 9 van het besluit voor gekozen om de primaire verantwoordelijkheid voor de algemene en de ontwerpverplichtingen bij de opdrachtgever te leggen. Het aan deze keuze ten grondslag liggende uitgangspunt is de centrale rol van de opdrachtgever in de ontwerpfase van het bouwproces: als initiatiefnemer en eerste belanghebbende bij de totstandkoming van het voor zijn rekening te realiseren bouwwerk, is hij degene die vanwege zijn hoedanigheid van opdrachtgever naar zowel de ontwerpende als de uitvoerende partij, de bindende factor vormt voor de beoogde synergie met betrekking tot de zorg voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers op de bouwplaats tijdens de ontwerpfase van het bouwproces. Deze bepalende rol rechtvaardigt de toekenning van de daarbij behorende verantwoordelijkheden.

Daarnaast vormt de opdrachtgever, als immer aanwezige contractpartij bij de ontwerp-overeenkomst, een duidelijk herkenbaar aanspreekpunt indien – zoals in de praktijk veelal het geval is – voor bepaalde facetten van het ontwerp afzonderlijke constructeurs of adviseurs zijn aange-trokken.

Deze verantwoordelijkheidstoekenning betekent overigens niet dat de opdrachtgever de desbetreffende verplichtingen ook zelf moet vervullen. Het staat hem vrij om deze op te dragen aan bijvoorbeeld degene aan wie hij de opdracht met betrekking tot het ontwerp van het bouwwerk heeft verstrekt – in de praktijk veelal de architect of de raadgevend ingenieur – of, in geval van afzonderlijke ontwerp-opdrachten voor bepaalde onderdelen van het bouwwerk, een van de ontwerpende partijen. Voor de naleving van genoemde verplichtingen blijft de opdrachtgever echter verantwoordelijk. Dit laat uiteraard onverlet dat de opdrachtgever bedoelde partij(en) mogelijk civielrechtelijk aansprakelijk kan stellen indien deze(n) in de vervulling van zijn (hun) desbetreffende verplichtingen tekortschiet(en).

De met betrekking tot de ontwerpverplichtingen gekozen aansprakelijkheidsregeling sluit tevens aan bij die, welke in de bouw, in de rechtsverhouding tussen opdrachtgever en aannemer op basis van het civiele recht bestaat. Immers ook in die situatie is de opdrachtgever verantwoordelijkheid toegekend, namelijk de verantwoordelijkheid voor het ontwerp van het te realiseren bouwwerk.

Deze keuze is ten slotte voorts in overeenstemming met de in het kader van het Convenant Arbeidsomstandigheden Bouwnijverheid ontwikkelde gedragscode voor Rijksopdrachtgevers zoals besproken in paragraaf 4 van deze toelichting.

De bovengenoemde verantwoordelijkheden gelden voor alle opdrachtgevers, dat wil zeggen, al diegenen die in het kader van de uitoefening van een beroep of bedrijf het initiatief tot de bouw van een bouwwerk nemen en daartoe een opdracht verstrekken. Met betrekking tot de opdrachtgever die slechts incidenteel een bouwopdracht geeft zoals de winkelier die zijn winkel laat verbouwen, wordt onderkend dat deze niet direct op de hoogte zal zijn van de bij dit besluit aan hem opgelegde verplichtingen aangezien deze in het algemeen buiten zijn normale bedrijfsactiviteiten liggen. Dit neemt echter niet weg dat elke ondernemer zich in het kader van zijn beroeps- of bedrijfsmatige activiteiten dient te houden aan wettelijke voorschriften op sociaal-economisch terrein, die mede met het oog op zijn belangen zijn vastgesteld. Dit geldt voor de arbeidsomstandighedenregelgeving in algemene zin als ook voor de onderhavige verplichtingen betreffende de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van werknemers in de bouw.

Naar verwachting zullen kenbaarheidsproblemen als de onderhavige in de praktijk worden opgelost door de gebruikelijke informatieve gesprekken tussen opdrachtgever en ontwerpende dan wel uitvoerende partij.

Afzonderlijke vermelding verdient hier nog de bijzondere positie van de particuliere opdrachtgever, namelijk de opdrachtgever-consument.

Voor de meeste particuliere opdrachtgevers is een opdracht in de zin van dit besluit een incidentele aangelegenheid, waar zij niet-beroepsmatig bij betrokken zijn. De opdrachten betreffen veelal (beperkte) verbouwingen aan een eigen woning dan wel de koop van een tot woning bestemd huis door middel van de koop-aannemingsovereenkomst met een aannemer. Het is dan ook alleszins redelijk om deze categorie (bijzondere) opdrachtgevers niet te belasten met de verplichtingen die gelden voor de in dit besluit bedoelde personen en instellingen die zich regelmatig en veelal functioneel op het terrein van de bouw bewegen.

De opdrachtgever-consument is mitsdien uitgezonderd van de onderhavige verplichtingen van het besluit. De verantwoordelijkheid voor de naleving van de desbetreffende voorschriften is in die gevallen gelegd bij de ontwerpende partij of, indien sprake is van nevenopdrachten met betrekking tot het ontwerp, bij een van de betrokken ontwerppartijen,

overeenkomstig een daartoe tussen deze partijen gesloten schriftelijke overeenkomst.

De verplichtingen die in de uitvoeringsfase van het bouwproces worden nagekomen zijn opgenomen in hoofdstuk III van het besluit.

In de artikelen 11 en 12 zijn in dit verband de voorschriften met betrekking tot de aanstelling van een coördinator voor de uitvoeringsfase respectievelijk de door deze te verrichten taken opgenomen. De verantwoordelijkheid voor de naleving van genoemde verplichtingen is geregeld in artikel 15 van het besluit.

Onder verwijzing naar het eerdergenoemde traditionele model voor de bouw van werken figureren in deze fase van het bouwproces de opdrachtgever en degene, die zich jegens de opdrachtgever verbonden heeft om in het bouwproces de uitvoerende functie te vervullen, in casu de aannemer als degenen aan wie de verantwoordelijkheid voor genoemde verplichtingen kan worden opgelegd.

Gesteld kan worden dat de in artikel 12 omschreven taken van de coördinator voor de uitvoeringsfase voor een belangrijk deel liggen op het terrein dat klassiek toebehoort aan de aannemer, te weten dat van de uitvoering. De uitvoeringscoördinator coördineert immers niet alleen de door werkgevers en zelfstandig werkenden in de uitvoeringsfase te treffen beschermende maatregelen op het gebied van de veiligheid en de gezondheid (artikel 12, onderdeel a), maar organiseert en coördineert ook de samenwerking tussen tegelijkertijd op de bouwplaats aanwezige werkgevers en tussen elkaar opvolgende werkgevers en geeft ten slotte aanwijzingen als deze hun desbetreffende verplichtingen niet of onvoldoende nakomen (artikel 12, onderdelen b, respectievelijk i). Daarbij moet echter wel voor ogen worden gehouden dat de basis voor deze coördinatietaken in de ontwerpfase wordt gelegd, in de vorm van het in die fase op te stellen veiligheids- en gezondheidsplan. De in dit plan vermelde gegevens betreffende het bouwwerk zoals de keuze van constructies en materialen, de met betrekking tot het bouwontwerp geïnclassificeerde en geëvalueerde risico's op het terrein van arbeidsomstandigheden en de zo mogelijk daarbij aangegeven beschermende maatregelen, zijn als zodanig dan ook medebepalend voor de wijze waarop de coördinatie in de uitvoeringsfase kan worden vervuld.

Omdat zoals gezegd, een belangrijk deel van de bouwproductie wordt gerealiseerd volgens het traditionele model, zal naar verwachting in de praktijk de verantwoordelijkheid voor de uitvoeringscoördinatie in de meeste gevallen worden gelegd bij degene, die in het bouwproces de uitvoerende functie vervult en daarvoor jegens de opdrachtgever in beginsel de verantwoordelijkheid draagt. Het toekennen van een primaire verantwoordelijkheid aan de opdrachtgever in dezen zou in die gevallen afbreuk doen aan de volgens dat model bestaande scheiding van verantwoordelijkheden.

In artikel 15, eerste lid, van het besluit is de verantwoordelijkheid voor de naleving van de onderhavige coördinatieverplichtingen derhalve bij de uitvoerende partij gelegd. Onder verwijzing naar de vorenvermelde samenhang met het veiligheids- en gezondheidsplan als basis voor de uitvoering van deze verplichtingen, is daarbij aan de opdrachtgever – in geval van een opdrachtgever-consument: de ontwerpende partij – de verplichting opgelegd om het veiligheids- en gezondheidsplan deel uit te laten maken van het bestek (artikel 9, onderdeel c, respectievelijk artikel 10). Een en ander betekent dat de gunning, die op basis van het bestek in het kader van de aanbesteding wordt verleend, geschiedt aan de hand van inschrijvingen waarin door de deelnemende aannemers – die aldus in een gelijke uitgangspositie verkeren – rekening moet zijn gehouden met alle elementen van het veiligheids- en gezondheidsplan ten aanzien waarvan in die fase redelijkerwijs informatie kan worden verschaft. De door werkgevers in het SER-advies geuite vrees voor concurrentievervalsing bij

de aanbesteding van een bouwwerk wordt hiermee in beginsel voorkomen.

Teneinde de nakoming van bedoelde coördinatieverplichtingen door de uitvoerende partij te verzekeren dient de opdrachtgever (of de ontwerpende partij) er tevens voor te zorgen dat deze verplichtingen worden opgenomen in de desbetreffende overeenkomst met die uitvoerende partij (artikel 13, eerste lid, respectievelijk artikel 14, eerste lid).

Indien, zoals bij nevenaanneming, sprake is van verscheidene uitvoerende partijen, wordt de uitvoeringscoördinatie door de opdrachtgever (of de ontwerpende partij) geregeld in een daartoe met één van de uitvoerende partijen gesloten overeenkomst (artikel 13, tweede lid, respectievelijk artikel 14, tweede lid). Hierdoor wordt het gevaar van een weliswaar op onderdelen bestaande, maar voor het totaal van bouwactiviteiten ontbrekende coördinatie op de bouwplaats voorkomen.

Het zal duidelijk zijn dat de in de artikel 13 en 14 opgenomen verplichting tot contractuele regeling van de uitvoeringscoördinatie slechts van toepassing is in die gevallen, waarin de verplichting tot aanstelling van een coördinator voor de uitvoeringsfase als bedoeld in artikel 11 van het besluit, geldt. Als die situatie ten tijde van het sluiten van de overeenkomst met de uitvoerende partij niet wordt voorzien omdat de uitvoering van het bouwwerk slechts door één aannemer/werkgever zal worden verricht, geldt deze verplichting uiteraard niet. Wanneer later echter blijkt dat de desbetreffende uitvoerende partij tijdens de uitvoeringsfase alsnog verscheidene werkgevers bij de uitvoering van het bouwwerk betreft als gevolg waarvan alsnog nog een coördinator voor de uitvoeringsfase moet worden aangesteld, berust de verantwoordelijkheid voor deze laatste verplichting uitsluitend bij de uitvoerende partij en kan de opdrachtgever dan wel ontwerpende partij alsdan niet worden tegengeworpen, dat hij de nakoming van die verplichting niet heeft opgenomen in de eerdergenoemde overeenkomst.

De artikelen 16 en 17 van het besluit bevatten voorschriften op grond waarvan werkgevers en – voorzover nodig – zelfstandig werkenden gehouden zijn al die maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn ter verzekering van de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de in die fase van het bouwwerk werkzame werknemers. De desbetreffende maatregelen, die nader zijn omschreven in bijlage IV van de richtlijn, worden vastgesteld overeenkomstig de in de Arbeidsomstandighedenwet daarmtrent neergelegde uitgangspunten en verplichtingen zoals de verplichting tot het voeren van een preventief arbeidsomstandighedenbeleid, de verplichting tot voorlichting en die betreffende een doelmatige onderlinge samenwerking (artikelen 3, 4, 6 en 30).

Het gaat hier dus om de eerdergenoemde eigen verantwoordelijkheden van elke partij afzonderlijk ten aanzien van de zorg voor arbeidsomstandigheden en om de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van partijen tezamen om daarbij op doelmatige wijze samen te werken.

Aan de in artikel 10 van de richtlijn vervatte verplichting om werknemers op bevattelijke wijze te informeren over de ter hun bescherming te treffen maatregelen op de bouwplaats wordt reeds voldaan door de wijze waarop in artikel 6 van de Arbeidsomstandighedenwet de voorlichting en het onderricht van werknemers is geregeld.

Het door de richtlijn voorgeschreven overleg met werknemers tenslotte wordt geregeld in de artikelen 13 tot en met 16 van de Arbeidsomstandighedenwet. Op grond van deze artikelen moeten werkgever en werknemers samenwerken in het behartigen van de zorg voor arbeidsomstandigheden.

Deze verplichting geldt uiteraard ook voor die situaties waarin verschillende werkgevers gezamenlijk arbeid doen verrichten zoals op een bouwplaats. Bij de wijze waarop aan die verplichting gestalte wordt gegeven zal zo goed mogelijk rekening moeten worden gehouden met de onderlinge verwevenheid van de te verrichten werkzaamheden. De vorm waarin dat gebeurt zal in onderling overleg tussen betrokkenen op de bouwplaats moeten plaatsvinden. Die vorm zal, behalve van de verwevenheid van werkzaamheden, mede afhangen van andere op een bouwplaats van belang zijnde factoren zoals de tijdsduur van het uit te voeren project en het aantal werkgevers en werknemers dat daarbij betrokken is. De door de richtlijn vereiste coördinatie in dezen is op grond van artikel 15 van dit besluit opgedragen aan de uitvoerende partij.

In een bijlage bij deze nota van toelichting is een transponeringstabel opgenomen waarin is weergegeven in welke artikelen de verschillende richtlijnbeoordelingen zijn verwerkt.

6. Uitvoerings- en handhavingsaspecten en financiële lasten

De I-SZW is belast met het toezicht op de naleving van de in dit besluit neergelegde voorschriften.

Dit toezicht zal worden meegenomen in de reguliere inspectiebezoeken die deze dienst aan bouwplaatsen en in toenemende mate aan bouwondernemingen brengt. Op korte termijn betekent dit een verzwaring van de inspectielast van de I-SZW omdat het aantal te inspecteren onderwerpen toeneemt. De inspectietaak kan echter efficiënter worden uitgevoerd omdat locaties van bouwplaatsen welke aan de bij de onderhavige regeling voorgeschreven omvang voldoen, in tegenstelling tot de huidige situatie, aan de I-SZW moeten worden gemeld. Inspecties kunnen daardoor beter worden gepland. Voor de kleinere, niet meldingsplichtige bouwlocaties zal de bestaande werkwijze niet veranderen.

Voorts mag verwacht worden dat het op de bouwlocatie verplichte veiligheids- en gezondheidsplan de inspectielast aanzienlijk zal verlichten. In dit plan worden immers de op het gebied van de arbeidsomstandigheden te treffen maatregelen en daarbij behorende verantwoordelijkheden schriftelijk vastgelegd, waardoor eenvoudiger dan thans het geval is kan worden vastgesteld welke partij daarvoor moet worden aangesproken. Aangezien de coördinator voor de uitvoeringsfase direct bij de opzet, uitvoering en controle op de uitvoering van het veiligheids- en gezondheidsplan is betrokken, zal hij als aanspreekpunt bij inspectie van de bouwplaats gaan fungeren.

Daarnaast kan worden opgemerkt dat het besluit nog andere elementen bevat die de toezichthoudende taak van de I-SZW op langere termijn kunnen vergemakkelijken. Hierbij valt met name te denken aan de in artikel 4, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet opgenomen verplichting voor werkgevers om de risico's op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn te inventariseren en te evalueren. Op grond van het onderhavige besluit worden de door de verschillende werkgevers op een bouwplaats verrichte risico-inventarisaties en -evaluaties in het eerdergenoemde veiligheids- en gezondheidsplan geïntegreerd en materieel ingevuld. Aangezien de eerste aanzet voor dit plan in de ontwerpfase plaatsvindt, vindt in die fase vanwege de opdrachtgever een risico-inventarisatie en -evaluatie op hoofdlijnen van het bouwproces plaats. Deze vormt de context waarbinnen de integratie van de afzonderlijke risico-inventarisaties en -evaluaties van de verschillende werkgevers tot stand komt.

Het is aannemelijk te veronderstellen dat in de toekomst, als gevolg van de hierboven omschreven preventieve planmatige aanpak met betrekking

tot arbeidsomstandigheden, de zorg op dit terrein structureel in het bouwproces wordt verankerd.

De naleving van de desbetreffende regelgeving is daarmee beter verzekerd waardoor de inspectielast kan worden gereduceerd.

Gezien het voorgaande zal naar verwachting het toezicht op de nieuwe regelgeving dan ook op de langere termijn niet leiden tot een substantiële taakverzwaring voor de I-SZW.

Het besluit zal naar verwachting geen noemenswaardige toename van de werkdruk van het justitieel apparaat met zich meebrengen.

Wat betreft de kosten en baten voor overheid en bedrijfsleven wordt mede naar aanleiding van het advies van de Sociaal Economische Raad het volgende opgemerkt.

De kosten die aan de invoering van het besluit verbonden zijn hebben in hoofdzaak betrekking op de bepalingen inzake de aanstelling van coördinatoren en de opstelling van het veiligheids- en gezondheidsplan. Genoemde bepalingen zullen naar verwachting immers in min of meerdere mate een intensivering van het arbeidsomstandighedenbeleid op bouwplaatsen tot gevolg hebben.

Gezien het karakter van deze bepalingen zal een deel van de daarmee gemoeide kosten als aanloopkosten kunnen worden beschouwd. Na verloop van tijd zal er een zekere routine en standaardisatie bij de uitvoering van de desbetreffende activiteiten plaatsvinden en zullen de kosten daarvan teruglopen.

Naast kosten zal er ook sprake zijn van baten. Deze hebben met name betrekking op een daling van het aantal arbeidsongevallen en de daarmee verbonden schade, een daling van het verzuim als gevolg van ziekte en arbeidsongeschiktheid, een verbetering van de kwaliteit van de arbeid en in het algemeen een verbetering van het arbeidsklimaat en de efficiency binnen het bouwproces.

De uit het besluit voortvloeiende kosten en baten zullen per bouwproject echter aanzienlijk kunnen variëren. Wat betreft de omvang van de kosten kan bijvoorbeeld gedacht worden aan variabelen als de aard en de omvang van de risico's in samenhang met de aard, de grootte en de complexiteit van het te realiseren bouwwerk en de mate waarin de voorgestelde maatregelen nu reeds deel uitmaken van de normale bedrijfsvoering op de bouwplaats.

De eerstgenoemde variabelen zullen in sterke mate van invloed zijn op de intensiteit van de inspanningen betreffende de risico-inventarisatie inzake het bouwontwerp, de opstelling van het veiligheids- en gezondheidsplan, de arbeidsbeschermende maatregelen en de uitvoeringscoördinatie.

De laatste variabele zal vooral bepalend zijn voor de vraag in hoeverre er sprake is van meerkosten ten opzichte van de huidige situatie. Zo wordt op grond van de reeds bestaande regelgeving en het Convenant Arbeidsomstandigheden Bouwnijverheid door met name de grotere bouwbedrijven al een actief arbeidsomstandighedenbeleid gevoerd en behoort het werken met arbo-projectplannen en arbo-coördinatoren reeds tot de normale bedrijfsvoering.

Gezien het vorenstaande is het dan ook niet mogelijk om de aan het besluit verbonden kosten alsook de baten die dat oplevert nauwkeurig te kwantificeren.

Het besluit heeft tenslotte geen bijzondere gevolgen voor de positie van vrouwen.

II. ARTIKELEN

Artikel 1

Voor de terminologie in het onderhavige implementatiebesluit is zoveel mogelijk aangesloten bij die van de richtlijn.

Onderdeel c. In de omschrijving van het begrip bouwplaats is verwezen naar de in het algemeen deel van deze toelichting reeds genoemde niet-volledige lijst van civieltechnische werken en bouwwerken zoals opgenomen in bijlage I bij de richtlijn, die een op tal van bouwactiviteiten betrekking hebbende opsomming van dergelijke werken bevat. Blijkens die opsomming behoren zoals al eerder vermeld, niet alleen bouwwerken in het kader van de woning- en utiliteitsbouw, doch ook werken op het terrein van de grond-, weg- en waterbouw alsmede werken betreffende onderhoud, verbouw, renovatie en reiniging en sloop van gebouwen en bouwwerken tot het toepassingsgebied van de richtlijn.

De aanduidingen «tijdelijk» en «mobiel» in de omschrijving van bouwplaats hebben betrekking op de naar tijd beperkte duur en het verplaatsbare bouwproces.

Een bouwplaats in de zin van dit besluit is dus elke plaats waar bouwactiviteiten worden verricht die naar tijd en plaats wisselen. Scheepswerven en vliegtuigbouwfabrieken vallen op grond van die criteria derhalve buiten de definitie.

Onderdeel d. Vanwege het zelfstandige gebruik van het begrip bouwwerk in het besluit heeft in onderdeel d een afzonderlijke omschrijving daarvan plaatsgevonden.

Onderdeel e. Overeenkomstig de richtlijn wordt als opdrachtgever beschouwd een ieder (natuurlijke of rechtspersoon) voor wiens rekening een bouwwerk wordt gerealiseerd. Het gaat daarbij om degene bij wie het initiatief tot de bouw ligt, die de eisen formuleert waaraan het op te leveren bouwwerk moet voldoen. Gezien de in paragraaf 5.3 van deze toelichting uiteengezette omschrijving van het begrip opdrachtgever-consument dienen de desbetreffende activiteiten bovendien verricht te worden in het kader van een beroep, bedrijf of publiekrechtelijke taak.

Als opdrachtgevers in de hierbedoelde zin fungeren dan bijvoorbeeld de Rijks- en lagere overheden bij het realiseren van bouwwerken zoals scholen, overheidsgebouwen en grond-, weg- en waterwerken, project-ontwikkelaars en bouwondernemingen bij voor de markt te bouwen standaardprojecten, institutionele beleggers en alle andere grote of kleine bedrijven en instellingen die een bouwopdracht verlenen.

Onderdeel f. De reden om voor de hier omschreven categorie opdrachtgevers een bijzondere positie te creëren is toegelicht in bovengenoemde paragraaf 5.3. De gekozen omschrijving is ontleend aan artikel 7:5 BW inzake de consumentenkoop.

Onderdelen g en h. In paragraaf 5.3 van de toelichting is reeds geconstateerd dat het in de richtlijn opgenomen begrip bouwdirectie niet overeenstemt met het gangbare Nederlandse bouwspraakgebruik. Om die reden is afgeweken van het in de aanhef bij dit artikel vermelde uitgangspunt om met betrekking tot de begripsomschrijvingen zoveel mogelijk aan te sluiten bij die van de richtlijn. Onder verwijzing naar de uiteenzetting in voornoemde paragraaf 5.3 is in aansluiting bij het gangbare spraakgebruik in de bouw, in de onderhavige regeling daar waar van toepassing, gekozen voor het gebruik van de begrippen ontwerpende respectievelijk uitvoerende partij.

De privaatrechtelijke verhoudingen tussen de onderscheiden partijen in de bouw worden met name beheerst door het contractenrecht. De inhoud van de meeste van deze contracten wordt in veel gevallen bepaald door algemene voorwaarden die door de desbetreffende belanghebbende organisaties zelf tot ontwikkeling zijn gebracht. Voor de ontwerp-overeenkomsten kunnen bijvoorbeeld de Standaardvoorwaarden 1988 Rechtsverhouding Opdrachtgever-Architect (SR) en de Regeling van de verhouding tussen opdrachtgever en adviserend ingenieursbureau (RVOI 1987) worden genoemd en voor de aannemingsovereenkomst gelden de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken (UAV 1989) als belangrijkste algemene voorwaarden met betrekking tot het uitvoeren van bouwwerken waarin (van de kant van de opdrachtgever) directie wordt gevoerd. Voor niet onder directie uit te voeren werken kunnen ten slotte de bij de Model Koop-/Aannemingsovereenkomst behorende Algemene Voorwaarden voor de koop en bouw van woningen (Model KA/AV) en de Algemene Voorwaarden uitvoering Kleine Aannemingen in het Bouwbedrijf (AVKA 1979) worden genoemd.

De inwerkingtreding van het onderhavige besluit zal naar verwachting niet behoeven te leiden tot aanpassing van deze algemene voorwaarden. De toepasselijkheid van het besluit zal in een aantal gevallen wél een rol spelen bij de contractsluiting met de opdrachtgever; indien de opdrachtgever er bijvoorbeeld voor kiest om de aan hem opgelegde verplichtingen met betrekking tot het ontwerp van een bouwwerk op te dragen aan de ontwerpende partij, lijkt het met het oog op de bij dit besluit aan de opdrachtgever opgelegde verantwoordelijkheid terzake raadzaam om een en ander in het desbetreffende contract te regelen.

Onderdeel i. Overeenkomstig artikel 27 van de Arbeidsomstandighedenwet wordt onder zelfstandig werkenden verstaan, degenen die noch werkgever noch werknemer in de zin van die wet zijn.

Artikel 2

Ter uitvoering van artikel 28, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet, zijn in dit artikel de opdrachtgever, de ontwerpende en de uitvoerende partij aangewezen tot naleving van de bij dit besluit vastgestelde, tot hen gerichte voorschriften betreffende de zorg voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers op een bouwplaats.

Artikel 3

Voor een toelichting op het toepassingsbereik van dit besluit en de betekenis daarvan voor de baggersector wordt verwezen naar de uiteenzetting in paragraaf 3 van het algemeen deel van deze toelichting.

Artikel 4

Met het oog op de toezichthoudende taak van de I-SZW wordt de regionaal directeur² van deze dienst vooraf, dat wil zeggen, op het moment dat er zicht bestaat op de daadwerkelijke aanvang van de werkzaamheden op de bouwplaats, in kennis gesteld van de geplande uitvoering van een bouwwerk. Voor de inhoud van deze kennisgeving dient het in bijlage III bij de richtlijn opgenomen model als uitgangspunt te worden gehanteerd. De daarin genoemde te verstrekken informatie betreft onder meer het adres van de bouwlocatie, de aard van het bouwwerk, de namen en adressen van opdrachtgever(s), bouwdirectie(s) – in dit besluit: ontwerpende en uitvoerende partij(en) – coördinatoren en het vermoedelijke aantal werknemers, ondernemingen en zelfstandigen op de desbetreffende bouwplaats.

Om administratieve lasten zoveel mogelijk te voorkomen geldt de

² Met het oog op de toezichthoudende taken door de I-SZW is het Nederlandse grondgebied verdeeld in een zestal regio's, voorheen districten, met aan het hoofd van elk regiokantoor een regionaal directeur (onder verwijzing naar noot 1 wordt (bijvoorbeeld in beschikkingen) tot het moment waarop de desbetreffende wetswijziging van kracht wordt, formeel nog de term districtshoofd gebruikt).

kennisgeving aan de regionaal directeur alleen voor bouwwerken vanaf een bepaalde omvang. Daarbij moet gedacht worden aan bouwwerken met een aanneemsom van f 750 000 of meer.

De onderhavige verplichting zal de inspectietaak van de I-SZW verlichten aangezien deze dienst, anders dan tot nu toe het geval was, de desbetreffende informatie niet langer zelf meer behoeft te achterhalen.

Artikel 5

Het in dit artikel geregelde veiligheids- en gezondheidsplan vervult zoals eerder gesteld, een prominente rol in het systeem van de onderhavige regelgeving. Het heeft een synergetische functie inzake de gemeenschappelijke zorg voor goede arbeidsomstandigheden op de bouwplaats met instandhouding van ieders eigen verantwoordelijkheid op dit terrein. In het licht van die doelstelling moeten de elementen zoals die zijn opgenomen in de verschillende onderdelen van dit artikel worden beschouwd: onmisbare bouwstenen voor de effectivering van een doeltreffend arbeidsomstandighedenbeleid in goede onderlinge samenwerking, waarvoor de basis wordt gelegd in de ontwerpfase.

Het schriftelijk vastleggen van dat beleid zal de duidelijkheid op de bouwplaats ten goede komen, de communicatie tussen de daar werkzame werkgevers, werknemers en zelfstandig werkenden verbeteren, de motivatie vergroten en ertoe bijdragen dat op een systematische, van tevoren vastgelegde wijze aandacht aan arbeidsomstandigheden wordt besteed.

Eerste lid. De aan de coördinator voor de ontwerpfase opgedragen opstelling van het veiligheids- en gezondheidsplan in de ontwerpfase is verplicht, indien de uit te voeren bouwwerkzaamheden bijzondere gevaren voor de veiligheid en gezondheid van werknemers met zich brengen of met de totstandbrenging van het werk meer dan vijfhonderd mandagen zullen zijn gemoeid, hetgeen overeenkomt met de in de toelichting bij artikel 4 al genoemde bouwaanneemsom van f 750 000 of meer.

Voor werken en werkzaamheden die in dit verband als (bijzonder) gevaarlijk worden beschouwd is verwezen naar de als bijlage II bij de richtlijn opgenomen lijst terzake, die onder meer melding maakt van werkzaamheden waarbij sprake is van de blootstelling van werknemers aan gezondheidsschadelijke stoffen of ioniserende straling, het gebruik van springstoffen of de (de)montage van zware geprefabriceerde elementen en werken waarbij het gevaar van bedelving, vastraken of vallen door de aard van de werkzaamheden of de gebruikte werkmethoden bijzonder groot moet worden geacht. Met nadruk zij er op gewezen dat sprake dient te zijn van gevaren die de aan de reguliere bouwactiviteiten verbonden gebruikelijke risico's overstijgen.

Met betrekking tot het «dagen»-criterium is gebruik gemaakt van de in de richtlijn gegeven bevoegdheid om – in overleg met sociale partners – niet voor alle bouwplaatsen een veiligheids- en gezondheidsplan verplicht te hoeven stellen. Op grond van de richtlijn immers geldt deze verplichting in principe voor elke bouwplaats, ongeacht de omvang of de aard daarvan. Door het overnemen van de in de richtlijn gehanteerde (minimum)drempel worden met name de kleine, kortdurende projecten zoals verbouwingen, herstel- en onderhoudswerken ontzien. Het steeds opnieuw opstellen van een plan als het onderhavige zou voor dergelijke projecten een te grote belasting vormen. Een en ander laat overigens onverlet de verplichting tot aanstelling van een coördinator, in alle gevallen waarin verscheidene werkgevers of zelfstandig werkenden arbeid laten verrichten.

Het veiligheids- en gezondheidsplan bevat al die gegevens, die voor de arbeidsomstandigheden van werknemers bij de uitvoering van het werk

van belang zijn. In de hierna te bespreken onderdelen a tot en met g, die een sterke onderlinge samenhang vertonen, is aangegeven om welke gegevens het daarbij gaat.

Zoals in het algemene deel van deze toelichting reeds is uiteengezet, is bij de implementatie van de richtlijnverplichtingen wat betreft de organisatie van het bouwproces aangesloten bij het traditionele model waarin wordt uitgegaan van een scheiding van verantwoordelijkheden met betrekking tot ontwerp en uitvoering van een bouwwerk. Dit gegeven beperkt de mogelijkheden om in de ontwerpfase al een volledig, dat wil zeggen een alle (voorgeschreven) gegevens bevattend veiligheids- en gezondheidsplan op te stellen, omdat er in die fase in het algemeen nog geen gebruik wordt gemaakt van de expertise van de uitvoerende partij. Immers, eerst na de totstandkoming van de overeenkomst tussen de opdrachtgever en de uitvoerende partij is deze partij bekend. Een aantal van de onder a tot en met g op het terrein van de uitvoering liggende gegevens met betrekking tot arbeidsomstandigheden zoals de samenwerking tussen werkgevers en het overleg met werknemers op de bouwplaats, zullen dan ook eerst in de uitvoeringsfase van het bouwproces in het veiligheids- en gezondheidsplan kunnen worden opgenomen; een taak die op grond van de richtlijn is opgedragen aan de coördinator voor de uitvoeringsfase (zie artikel 12, onder b en f, van het besluit). Daar de basis voor diens activiteiten wordt gevormd door de in het veiligheids- en gezondheidsplan opgenomen resultaten van de in de ontwerpfase voorgeschreven verplichtingen, wordt het plan zoals opgesteld in de ontwerpfase, overgedragen naar de uitvoeringsfase. Omdat in het traditionele model de verantwoordelijkheid voor de uitvoeringswerkzaamheden tot het terrein van de uitvoerende partij behoort, zal het tijdstip van die overdracht in het algemeen vóór de totstandkoming van de aannemingsovereenkomst(en) liggen. Op grond daarvan kan elke aannemer – in de precontractuele fase in geval van aanbesteding: iedere inschrijver – bij zijn prijsaanbieding dan wel aanbodsspecificatie in geval van prestatiebestek, rekening houden met de door hem te treffen maatregelen op het gebied van arbeidsomstandigheden.

In artikel 9, onder c, is een en ander geconcretiseerd door de opdrachtgever te verplichten om het veiligheids- en gezondheidsplan deel uit te laten maken van het bestek met betrekking tot het bouwwerk. Op deze wijze wordt voorkomen dat door onderlinge concurrentie in de prijsvormingsfase van het bouwwerk de arbeidsomstandigheden later, in de uitvoeringsfase in het gedrang komen.

Onderdeel a. Bij de omschrijving van het bouwwerk aan de hand van tekeningen en bestek, worden onder meer de gekozen constructies en materialen voor zover bekend, de geraamde doorlooptijd, de organisatie van het bouwproces en eventuele faseringen daarin vermeld.

Onderdeel b. In dit onderdeel wordt bedoeld op de bij de uitvoering van het bouwwerk betrokken hoofd- en onderaannemers en, indien van toepassing, nevenaannemers, een en ander uiteraard voor zover deze in dit stadium al bekend zijn.

Onderdeel e. Onmisbaar fundament voor een doeltreffend arbeidsomstandighedenbeleid vormt een deugdelijke inventarisatie en evaluatie van risico's. Zonder dat zal er immers sprake zijn van een beleid, gebaseerd op incidenten, waarbij geen prioriteiten worden gesteld noch planmatig wordt gewerkt aan structurele oplossingen voor gesignaleerde problemen. Dit geldt zeker voor die situaties waarin verschillende werkgevers gezamenlijk aan een productieproces werken zoals op een bouwplaats. Het in een dergelijk werkverband tot stand te brengen

arbeidsomstandighedenbeleid vereist samenwerking en coördinatie, ook wat betreft de risicobeoordeling.

Teneinde de aan het bouwproces verbonden gevaren te kunnen inventariseren en evalueren met het oog op de ter bestrijding daarvan vast te stellen maatregelen en voorzieningen, worden de door de afzonderlijke werkgevers (op grond van artikel 4, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet) verrichte inventarisaties en evaluaties en de op basis daarvan voorziene maatregelen, geïntegreerd en afgestemd op de (krachtens artikel 7 van dit besluit) in de ontwerpfase met betrekking tot het bouwontwerp geïnventariseerde en geëvalueerde arborisico's en op de daarbij aangegeven mogelijk beschermende maatregelen.

Van een dergelijke geïntegreerde risico-inventarisatie en -evaluatie zal zoals hiervoor uiteengezet, in het stadium waarin het veiligheids- en gezondheidsplan wordt opgesteld, in de meeste gevallen nog geen sprake kunnen zijn. De onder e bedoelde inventarisatie en evaluatie kan in die gevallen dan nog niet meer omvatten dan de met betrekking tot het ontwerp van het bouwwerk geanalyseerde arborisico's en de op basis daarvan te treffen mogelijk beschermende maatregelen.

Zoals eerder vermeld maakt deze risicobeoordeling onderdeel uit van het bestek, bijvoorbeeld in de vorm van een besteksanalyse ten behoeve van potentiële of beoogde aannemer(s).

De bovenbedoelde integratie en afstemming zal alsdan bij de werkvoorbereiding in de uitvoeringsfase plaatsvinden door de coördinator voor de uitvoeringsfase.

Onderdeel f. Een vanzelfsprekend en onmisbaar onderdeel bij de totstandkoming van een bouwprodukt is de onderlinge samenwerking van alle bij het bouwproces betrokken partijen.

Samenwerking in het kader van dit besluit wil zeggen, het middels afspraken ervoor zorgen dat de bij de uit te voeren werkzaamheden in acht te nemen aspecten van veiligheid en gezondheid in de verschillende fasen van het bouwwerk op elkaar worden afgestemd. Aangezien de daartoe te treffen maatregelen en voorzieningen sterk samenhangen met de gehanteerde bouwtechniek, kan met betrekking tot de praktische uitwerking van dit onderdeel worden aangesloten bij de wijze waarop de technische coördinatie en samenwerking met betrekking tot een bouwwerk plaatsvindt. Dit betekent dat gedurende het bouwproces, aan de hand van de gesloten aannemingsovereenkomst(en), de werkvoorbereiding en de planning, per bouwfase de tussen werkgevers en zelfstandig werkenden op de bouwplaats te maken afspraken over te treffen maatregelen op het gebied van veiligheid en gezondheid worden vastgelegd in het veiligheids- en gezondheidsplan. Daartoe behoren ook de afspraken betreffende de wijze waarop op die maatregelen toezicht wordt uitgeoefend.

Het vastleggen van deze afspraken is niet vrijblijvend; zij maken immers onderdeel uit van de aannemingsovereenkomst. In die zin kan het veiligheids- en gezondheidsplan worden beschouwd als een overeenkomst inzake veiligheid en gezondheid.

Het is de taak van de coördinator voor de uitvoeringsfase om de hierbedoelde samenwerking te organiseren en te coördineren. In de toelichting bij artikel 12 zal hierop nader worden ingegaan.

Onderdeel g. Op grond van de Arbeidsomstandighedenwet dient de zorg voor arbeidsomstandigheden binnen een arbeidsorganisatie gestalte te krijgen door middel van samenwerking en overleg met de werknemers. Deze verplichting geldt uiteraard ook daar, waar verschillende werkgevers in projectverband gezamenlijk arbeid laten verrichten zoals op een bouwplaats. Omdat het daar te voeren arbeidsomstandighedenbeleid wordt vastgelegd in het veiligheids- en gezondheidsplan, wordt met het

oog op de handhaving door de I-SZW, de wijze van de betrokkenheid van de werknemers bij dit plan vermeld.

Tweede lid. Onder verwijzing naar de toelichting bij het eerste lid, aanhef en onder e, is in dit lid tot uitdrukking gebracht dat, afhankelijk van de organisatie van het bouwproces, het veiligheids- en gezondheidsplan in de ontwerpfase slechts die gegevens kan bevatten die op dat moment redelijkerwijs kenbaar zijn, te weten de gegevens zoals opgenomen in het eerste lid, onder a, c en e. De vermelding van de overige voorgeschreven gegevens vindt op grond van deze bepaling alsdan voor aanvang van de werkzaamheden in de uitvoeringsfase plaats, dat wil zeggen, na de totstandkoming van de aannemingsovereenkomst(en). Deze situatie doet zich zoals gezegd, met name voor bij bouw volgens het traditionele model.

Derde lid. Indien er in de ontwerpfase ná opstelling van (de eerste aanzet van) het veiligheids- en gezondheidsplan aanpassingen met betrekking tot het ontwerp worden aangebracht of in de uitvoeringsfase wijzigingen van technische of organisatorische aard optreden die van invloed zijn op de in het eerste lid, onder a tot en met g vermelde gegevens, worden deze gegevens dienovereenkomstig aangepast. Afhankelijk van de fase waarin die wijzigingen bekend worden geschiedt de aanpassing hetzij door de coördinator voor de ontwerpfase, hetzij door die voor de uitvoeringsfase.

Vierde lid. Het bij dit artikel voorgeschreven veiligheids- en gezondheidsplan betreft een voor de arbeidsomstandighedenregelgeving nieuw instrument. Met de toepassing daarvan zal dan ook ervaring moeten worden opgedaan. Met betrekking tot speciale categorieën van bouwwerken zoals spring- en sloopwerkzaamheden, kunnen op grond van die ervaringen in de toekomst specifieke regels terzake nodig blijken. Deze regels zullen een nadere uitwerking vormen van de in het eerste lid van dit artikel aan de inhoud van het veiligheids- en gezondheidsplan gestelde eisen, waarbij met name gedacht wordt aan de onder e voorgeschreven risico-inventarisatie en -evaluatie.

In verband met de verantwoordelijkheid van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer voor de regelgeving op het terrein van de bouw, zullen eventuele, op grond van dit artikel vast te stellen nadere regels met betrekking tot het veiligheids- en gezondheidsplan in overleg met genoemde minister plaatsvinden.

Artikel 6

De verplichting om een of meer coördinatoren voor de ontwerpfase aan te stellen geldt op grond van de richtlijn voor bouwplaatsen waar verscheidene ondernemingen werkzaam zullen zijn. Teneinde aan te sluiten bij de terminologie van de Arbeidsomstandighedenwet is het vereiste «verscheidene ondernemingen» vervangen door de formulering «twee of meer werkgevers of één werkgever en een of meer zelfstandig werkenden dan wel twee of meer zelfstandig werkenden».

Aan genoemd vereiste zal in de bouw vrijwel altijd worden voldaan wanneer sprake is van een bouwwerk van enige omvang. Dit betekent dat deze verplichting slechts dan niet zal hoeven te worden toegepast als het gaat om een (zeer) kleine opdracht, waarvoor de werkzaamheden in totaliteit slechts door één werkgever worden uitgevoerd.

Op grond van de in meergenoemde paragraaf 5.3 van de toelichting uiteengezette verantwoordelijkheidstoedeling is de opdrachtgever verantwoordelijk gesteld voor de nakoming van de onderhavige verplichting.

De opdrachtgever is daarbij de vrijheid gegeven om zelf te bepalen wie

hij als coördinator(en) wil aanstellen, mits de door laatstgenoemde(n) te verrichten taken zoals voorgeschreven in artikel 8 van het besluit op de juiste wijze worden uitgevoerd. Het onderhavige artikel sluit dan ook niet uit dat de opdrachtgever zelf als coördinator terzake optreedt. Hij kan daarentegen ook kiezen voor de aanwijzing van eigen personeel dan wel de inschakeling van externe deskundigen zoals de architect of raadgevend ingenieur dan wel, in geval de ontwerpende en de uitvoerende functie door één en dezelfde partij worden vervuld zoals bij een bouwonderneming, door de bouwondernemer.

In geval van een opdrachtgever-consument geschiedt de aanstelling, onder verwijzing naar bovengenoemde paragraaf, uitsluitend door de ontwerpende partij of, in geval van nevenopdrachten met betrekking tot het bouwontwerp, door een van de betrokken ontwerppartijen overeenkomstig een daartoe tussen deze partijen gesloten schriftelijke overeenkomst.

Zoals eerder aangegeven kan de ontwerpende partij ook een aannemer zijn die zowel de ontwerpende als de uitvoerende functie vervult. Deze situatie zal zich bijvoorbeeld voordoen bij kleine bouw- of verbouwingswerken zoals het plaatsen van een dakkapel.

Artikel 7

Op grond van dit artikel zijn ontwerpers verplicht om bij hun beslissingen tijdens het ontwerpproces rekening te houden met de arbeidsomstandigheden van degenen die later op de bouwplaats met de uitvoering van het bouwwerk belast zullen worden. De principes die daarbij worden toegepast zijn omschreven in de artikelen 3, 4, eerste lid, en 6 van de Arbeidsomstandighedenwet; principes die ervan uitgaan dat aan het productieproces verbonden gevaren worden geïnventariseerd en geëvalueerd, dat gevaren in beginsel worden voorkomen en anders zoveel mogelijk worden beperkt bij de bron, dat collectieve beschermende maatregelen voorrang hebben boven individuele maatregelen, dat bij de inrichting van werkplekken en de keuze van werk- en produktiemethoden de mens centraal staat, dit alles met inachtneming van de ontwikkeling van de techniek op dit terrein.

Concreet betekent dit voor ontwerpers dat zij onder meer nagaan

- of in het ontwerp rekening is gehouden met bijvoorbeeld veiligheidsvoorzieningen ten behoeve van de bouwplaats-afbakening zoals wegafzettingen en met ruimte voor sanitair en schaftgelegenheid,
- of de inzet, situering en reikwijdte van bouwkranen en ander zwaar materieel is voorzien,
- of een zodanige bouwmethode mogelijk is dat de verschillende onderdelen van het bouwwerk zoals gevel en dak tijdens bouwen onderhoudswerkzaamheden veilig bereikbaar zijn, en
- of bij de materiaalkeuze aandacht besteed is aan aspecten zoals gewicht, afmeting, ruwheid en giftigheid.

Ook wordt bezien of er mogelijk al voorzieningen aan het bouwwerk kunnen worden aangebracht (en eventueel in stand worden gehouden) waarvan bij latere onderhouds- of reinigingswerkzaamheden aan het dan gerealiseerde bouwwerk gebruik kan worden gemaakt. Te denken valt bijvoorbeeld aan bevestigingspunten voor steigers, vangnetten of dakrandbeveiligingen.

Voorzieningen met betrekking tot arbeidsomstandigheden worden op die manier een voorwaarde waaraan beslissingen al in de ontwerpfase worden getoetst.

Indien voor bepaalde facetten van het ontwerp zoals het constructief-technische of installatie-technische gedeelte, afzonderlijke constructeurs of adviseurs zijn aangetrokken, worden de bovengeschetste preventiebeginselen ten aanzien van elk facet toegepast en wordt rekening

gehouden met de mogelijk voor een bepaald facet reeds genomen beslissingen terzake.

Artikel 8

Een van de taken van de coördinator voor de ontwerpfase is ervoor te zorgen dat de toepassing van de in artikel 7 bedoelde preventieprincipes wordt gecoördineerd. De daaruit resulterende risico-inventarisatie en -evaluatie en de in verband daarmee (door werkgevers in de uitvoeringsfase) te treffen werknemersbeschermende maatregelen neemt hij vervolgens op in het veiligheids- en gezondheidsplan. De opstelling van dit plan vormt een tweede taak van de ontwerp-coördinator.

Diens laatste taak betreft de opstelling van het zogenaamde dossier, een document waarin de voor arbeidsomstandigheden relevante gegevens met betrekking tot het bouwwerk worden opgenomen zodat bij eventuele latere werkzaamheden aan het (gerealiseerde) bouwwerk zoals inspectie-, reinigings- en onderhoudswerkzaamheden, kan worden gezorgd voor een veilige uitvoering daarvan. In ruimere zin zou ook gesproken kunnen worden van een veiligheids- en gezondheidsplan voor onderhouds- en instandhoudingswerkzaamheden aan het bouwwerk voor zover daarbij uiteraard geen sprake is van het ontstaan van een (nieuwe) tijdelijke of mobiele bouwplaats in de zin van het onderhavige besluit. Dit laatste is bijvoorbeeld wel het geval met betrekking tot werkzaamheden zoals het groot onderhoud of de renovatie van een bouwwerk. De in het dossier opgenomen maatregelen en voorzieningen schieten in dergelijke situaties tekort.

In het algemeen zal het dossier de technische specificaties van het (gerealiseerde) bouwwerk bevatten en de aan of in het bouwwerk aangebrachte structurele voorzieningen op het terrein van arbeidsomstandigheden zoals vaste glazenwassersinstallaties en steigerverankeringen. De desbetreffende informatie zal veelal verkregen kunnen worden uit tekeningen en bestek en uit het veiligheids- en gezondheidsplan.

De in de ontwerpfase verstrekte informatie wordt door de coördinator, bij de overgang van ontwerp- naar uitvoeringsfase, ter nadere aanvulling overgedragen aan de coördinator voor de uitvoeringsfase, die het dossier na oplevering van het bouwwerk aan de opdrachtgever ter beschikking stelt ten behoeve van de eigenaar of beheerder van het bouwwerk.

Indien er voor de coördinatie in de ontwerpfase verscheidene coördinatoren zijn aangesteld, bijvoorbeeld in geval van afzonderlijke ontwerp-opdrachten voor bepaalde onderdelen van het bouwwerk, worden die afzonderlijke coördinatiewerkzaamheden (door een van de coördinatoren) gecoördineerd.

Artikelen 9 en 10

De wijze waarop de verantwoordelijkheidstoedeling met betrekking tot de hiervoor besproken verplichtingen heeft plaatsgevonden is reeds uitvoerig besproken in paragraaf 5.3 van de toelichting.

Artikel 11

De verplichting tot aanstelling van een coördinator voor de uitvoeringsfase is de tegenhanger van de overeenkomstige verplichting met betrekking tot de ontwerpfase zoals opgenomen in artikel 6 van het besluit. Hetgeen in de toelichting bij dat artikel is gesteld geldt mutatis mutandis voor de onderhavige verplichting. Slechts de aansprakelijkheidsregeling terzake is van een andere opzet. Verwezen wordt daarvoor naar de in paragraaf 5.3 van de toelichting uiteengezette verantwoordelijkheidstoedeling.

De coördinator voor de uitvoeringsfase heeft tot taak om het veiligheids- en gezondheidsplan in de praktijk tot uitvoering te brengen en het doorlopend aan de voortgang van de bouwwerkzaamheden aan te vullen c.q. aan te passen.

Een aantal van diens activiteiten kwam al kort ter sprake in de toelichting bij artikel 5.

Onder verwijzing naar de daar omschreven rol van het veiligheids- en gezondheidsplan als coördinatie-instrument voor een doelmatig samenwerkingsverband op de bouwplaats, gaat het met betrekking tot de hierbedoelde coördinatietaken om activiteiten die richting geven aan de op een bouwplaats op grond van artikel 30, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet verplichte samenwerking op het terrein van arbeidsomstandigheden. De bij artikel 5 van dit besluit voorgeschreven schriftelijke vastlegging van die samenwerking in de vorm van het veiligheids- en gezondheidsplan vormt daarbij weliswaar een belangrijk hulpmiddel – bijvoorbeeld met het oog op de duidelijkheid omtrent gemaakte afspraken en het waarborgen van een goede communicatie terzake – maar is geen doel op zich.

Waar het om gaat is dat de beoogde doelmatige samenwerking op een bouwplaats in het feitelijk gedrag van de betrokken werkgevers (, werknemers) en eventueel zelfstandig werkenden tot uitdrukking moet komen. Het initiatief, de coördinatie en de coördinatie van de controle met betrekking tot die samenwerking is daarbij als gevolg van hetgeen in de richtlijn daaromtrent is bepaald, in handen gelegd van de coördinator voor de uitvoeringsfase.

In het kader van die verantwoordelijkheid maakt deze coördinator – in overleg met de betrokken werkgevers en eventueel zelfstandig werkenden op de bouwplaats – afspraken over de toedeling van verantwoordelijkheden voor de uitvoering van de te treffen maatregelen op het terrein van arbeidsomstandigheden, welke hij vervolgens vastlegt in het veiligheids- en gezondheidsplan zo nodig uitgesplitst naar de diverse bouwfasen. Daarbij wordt ook afgesproken hoe en door welke werkgever daarop wordt toegezien en op welke wijze daarover wordt gerapporteerd. De coördinator ziet er vervolgens op toe dat de aldus gemaakte afspraken worden nagekomen en kan zo nodig aanwijzingen geven indien daaraan niet of op onvoldoende wijze uitvoering wordt gegeven (onderdelen a, b, c en h).

Indien tijdens de uitvoeringsfase risico's optreden die in de ontwerpfase of bij de werkvoorbereiding in de uitvoeringsfase niet als zodanig zijn onderkend of als er vanwege een wijziging van het bouwproces of de uitvoeringswijze tijdens de uitvoeringsfase nieuwe risico's ontstaan, dan worden deze risico's en de ter bestrijding daarvan te treffen maatregelen door de desbetreffende werkgever(s) beoordeeld, met de uitvoeringscoördinator besproken en vastgesteld en door deze laatste in het veiligheids- en gezondheidsplan opgenomen. Voorzover nodig past de coördinator daarbij ook het dossier aan (onderdeel g).

Om de onderlinge en doelmatige samenwerking met succes te laten verlopen is het voorts nodig dat alle betrokkenen juist zijn geïnformeerd en geïnstrueerd.

Wat de werknemers betreft wordt die informatie door de werkgever verstrekt. Op grond van artikel 6 van de Arbeidsomstandighedenwet is deze immers verplicht zijn werknemers voor te lichten over de op de desbetreffende bouwplaats geldende samenwerkingsafspraken met betrekking tot veiligheid en gezondheid alsmede hen te instrueren over de in verband daarmee te treffen maatregelen. Dit houdt overigens niet in dat de werkgever een en ander zelf moet doen. Bij samenwerkingsverbanden als de onderhavige kan het geven van voorlichting en onderricht middels afspraken tussen werkgevers en zelfstandig werkenden collectief

plaatsvinden, mits dat is toegesneden op concrete taken en werksituaties van de deelnemende werknemers. Het gebruik van audiovisuele middelen is bijvoorbeeld een geschikte vorm voor groepsgewijze voorlichting waarbij ook rekening kan worden gehouden met eventuele buitenlandse werknemers. Een andere vorm is die van de zogenaamde toolbox-meetings: korte lezingen over één bepaald onderwerp zoals steigerbouw, het hijsen van materialen of de omgang met en het gebruik van gevaarlijke stoffen.

Ingevolge de in artikel 30, eerste lid, van de wet opgenomen samenwerkingsverplichting zijn werkgevers zelf reeds gehouden om onderling informatie uit te wisselen over de consequenties van elkaars werkzaamheden met betrekking tot veiligheid en gezondheid. In de praktijk zal dit veelal plaatsvinden in het kader van het door de uitvoeringscoördinator te initiëren samenwerkingsoverleg (onderdeel b).

Het is de taak van de coördinator om de uitvoering van bovengenoemde verplichtingen te bewaken. Hij kan dit bijvoorbeeld doen door het bijhouden van een lijst van door werkgevers geplande data voor voorlichtings- en informatiebijeenkomsten (onderdeel d).

Artikelen 13 tot en met 15

Voor een toelichting op de verantwoordelijkheidstoedeling met betrekking tot de hiervoor besproken coördinatieverplichtingen en de coördinatieverplichting inzake de samenwerking en het overleg tussen werkgevers en werknemers op de bouwplaats wordt verwezen naar paragraaf 5.3 van deze toelichting.

Artikel 16

Eerste en tweede lid. Deze bepalingen verplichten de individuele werkgever om met betrekking tot zijn eigen werkzaamheden op de bouwplaats doeltreffende maatregelen te nemen ter bescherming van de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van zijn werknemers. Uitgangspunt voor de vaststelling van de desbetreffende maatregelen vormen de eerdergenoemde preventiebeginselen als bedoeld in de artikelen 3, 4, eerste lid, 6 en 30 van de Arbeidsomstandighedenwet.

De maatregelen voldoen in ieder geval aan bijlage IV bij de richtlijn, die minimumvoorschriften bevat voor arbeidsplaatsen op bouwplaatsen in het algemeen en arbeidsplaatsen in besloten dan wel open ruimten in het bijzonder.

Daarnaast zijn deze maatregelen afgestemd zowel op de maatregelen die in de ontwerpfase – op grond van de daar verrichte risico-beoordeling – in het veiligheids- en gezondheidsplan zijn aangegeven als op de maatregelen van interfererende andere werkgevers en eventueel zelfstandigen op de desbetreffende bouwplaats. Werkgevers zijn met andere woorden verplicht ervoor te zorgen, dat er integratie plaatsvindt van maatregelen en voorzieningen op het gebied van de veiligheid en de gezondheid zoals deze vereist zijn op basis van de risico-inventarisatie en -evaluatie met betrekking tot het ontwerp, de risico-inventarisatie en -evaluatie van de eigen activiteiten op de bouwplaats alsmede die van de andere daar werkzame partijen.

Derde lid. Teneinde de door de richtlijn beoogde gemeenschappelijke verantwoordelijkheid door middel van het veiligheids- en gezondheidsplan te kunnen effectueren, is elke werkgever verplicht om de daarin gemaakte afspraken over de wijze van samenwerking, de te treffen voorzieningen op het terrein van arbeidsomstandigheden en de controle daarop, na te komen en daarbij rekening te houden met de in dat kader gegeven aanwijzingen van de coördinator voor de uitvoeringsfase.

Deze aanwijzingen zijn niet vrijblijvend. Het niet nakomen van de in het veiligheids- en gezondheidsplan vastgelegde afspraken kunnen immers gevaarlijke respectievelijk gezondheidsschadelijke situaties voor werknemers tot gevolg hebben, die voorts in strijd kunnen zijn met de wettelijke voorschriften terzake. De daarvoor verantwoordelijke werkgever riskeert daarmee een strafrechtelijk optreden vanwege de I-SZW. Bovendien kan hij ook civielrechtelijk worden aangesproken omdat het niet nakomen van aldus overeengekomen afspraken als wanprestatie ten opzichte van de opdrachtgever casu quo – in geval van onderaanneming – de aannemer kan worden beschouwd.

Vierde lid. Ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op een bouwplaats is een werkgever, voor zover hij zelf uitvoeringswerkzaamheden verricht, tevens verplicht om de algemene werknemersverplichtingen als bedoeld in artikel 12 van de Arbeidsomstandighedenwet na te leven; bedoelde verplichtingen hebben onder meer betrekking op het juiste gebruik van machines, werktuigen, transport- en andere hulpmiddelen en van de daarop aangebrachte beveiligingen alsmede op het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen. Hetzelfde geldt voor de werknemersverplichtingen op grond van het Besluit arbeidsmiddelen en het Arbeidsomstandighedenbesluit persoonlijke beschermingsmiddelen waarin uitvoering is gegeven aan de gelijknamige EG-richtlijnen terzake.

Artikel 17

De verplichtingen die met het oog op de veiligheid en de gezondheid van werknemers op een bouwplaats door zelfstandig werkenden worden nageleefd komen overeen met de in artikel 16, eerste tot en met derde lid, opgenomen verplichtingen van een werkgever als werkgever en de in het vierde lid van dat artikel opgenomen verplichtingen van een werkgever als «meewerkende» werkgever.

Artikel 18

Wanneer de I-SZW zich niet kan vinden in de wijze waarop een of meer van de bij dit besluit gestelde regels worden nageleefd, kan de regionaal directeur van die dienst gebruik maken van zijn bevoegdheid om een eis te stellen betreffende de wijze waarop aan bedoelde regels moet worden voldaan.

Deze bevoegdheid is gebaseerd op artikel 36, eerste lid, van de Arbeidsomstandighedenwet en vereist een uitdrukkelijke regeling in het desbetreffende besluit. Het onderhavige artikel voorziet hierin.

De werkgever en, voor zover dit bij de eis is bepaald, ook de werknemers zijn op grond van artikel 36, derde lid, van de Arbeidsomstandighedenwet verplicht de eis na te leven.

Tegen een eis kan bezwaar worden aangetekend bij de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Wie een dergelijk bezwaarschrift kunnen indienen is geregeld in artikel 42, zesde lid, van de wet.

Artikel 19

De bevoegdheid tot het stellen van een eis is niet van toepassing op de verplichting van de uitvoerende partij om voor een passende coördinatie van de samenwerking en het overleg tussen werkgevers en werknemers op de bouwplaats te zorgen. Met betrekking tot bepalingen als deze dient het in artikel 35 van de Arbeidsomstandighedenwet opgenomen instrument van de aanwijzing te worden toegepast (door eveneens de regionaal directeur van de I-SZW). Het aanwijzingsinstrument is, kort samengevat, van toepassing op bepalingen die in dusdanig algemene

bewoordingen zijn vervat dan wel zodanig zijn geformuleerd, dat naleving daarvan door middel van directe strafvervolgning bezwaarlijk kan worden afgedwongen.

Op grond van artikel 35, zesde lid, onderdeel x, van de wet, is een uitdrukkelijke regeling met betrekking tot de onderhavige aanwijzingsbevoegdheid vereist. Artikel 19 strekt hiertoe.

Voor de aanwijzing geldt eveneens de mogelijkheid daartegen bezwaar bij voornoemde minister aan te tekenen op grond van artikel 42 van de Arbeidsomstandighedenwet.

Artikel 20

In paragraaf 3 werd met betrekking tot artikel 13 van de richtlijn al gewezen op de krachtens artikel 17 van de kaderrichtlijn vastgestelde procedure voor aanpassing van de bijlagen van de richtlijn. Deze, ten opzichte van artikel 118A van het EEG-Verdrag voor de wijziging van EG-richtlijnen vastgestelde, vereenvoudigde procedure houdt in grote lijnen het volgende in.

Door de vertegenwoordiger van de Commissie van de Europese Gemeenschappen wordt een ontwerp voorbereid met betrekking tot de voorgestelde aanpassing van de desbetreffende richtlijn-bijlagen. De Commissie wordt daarin bijgestaan door een Comité, dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de lid-staten onder voorzitterschap van de vertegenwoordiger van de Commissie. Het Comité brengt vervolgens, al dan niet binnen een door de voorzitter vast te stellen termijn, advies uit over het voorgestelde ontwerp overeenkomstig de wijze zoals voorgescreven bij artikel 148, tweede lid, van het EEG-Verdrag, dat wil zeggen, met meerderheid van stemmen.

De Commissie stelt de beoogde technische aanpassingen vast wanneer zij in overeenstemming zijn met het advies van het Comité.

Wanneer er geen overeenstemming is of geen advies is uitgebracht, dient de Commissie onverwijld een voorstel inzake de bedoelde aanpassingen bij de Raad van de Europese Gemeenschappen in. De Raad besluit over dat voorstel met gekwalificeerde meerderheid van stemmen. Indien de Raad, na verloop van drie maanden na indiening van het bij haar ingediende voorstel geen besluit heeft genomen, worden de voorgestelde aanpassingen door de Commissie vastgesteld.

Om te voorkomen dat telkens als gevolg van een dergelijke, relatief eenvoudige aanpassing van de bijlagen waarnaar in dit besluit wordt verwezen, dit besluit moet worden gewijzigd, is met betrekking tot de verwijzing naar de richtlijn zoals opgenomen in artikel 1, onderdeel b, van dit besluit, gekozen voor de dynamische verwijzing, dat wil zeggen, de verwijzing met inbegrip van de tot stand te komen wijzigingen daarvan. Met het oog op de doorwerking en kenbaarheid van deze toekomstige bijlagen-wijzigingen in het besluit is in het onderhavige artikel bepaald, dat de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid daarvan mededeling doet in de Staatscourant en dat daarbij wordt vermeld met ingang van welk tijdstip (en met betrekking tot welk onderwerp) bedoelde wijzigingen in acht worden genomen.

Tenslotte zij vermeld dat de bijlagen bij de richtlijn niet bij het besluit zijn gevoegd. Verwezen wordt daarvoor naar het algemeen als kenbaar beschouwde publicatieblad van de Europese Gemeenschappen dat in de Nederlandse taal is gesteld.

Artikel 21

Dit artikel is toegelicht in paragraaf 5.2.2 van de toelichting.

Artikel 22

Dit artikel regelt de inwerkingtreding van zowel de aan dit besluit ten grondslag liggende Wet van 9 juni 1994 houdende wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet in verband met de tenuitvoerlegging van richtlijn nr 92/57/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen als van het besluit zelf.

De inwerkingtreding is bepaald op de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het besluit wordt geplaatst. Hiermee wordt op zo kort mogelijke termijn voldaan aan de verplichting die voortvloeit uit artikel 14 van de richtlijn, waarin is bepaald dat de lid-staten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking doen treden om uiterlijk 31 december 1993 aan de richtlijn te voldoen.

Met betrekking tot het overschrijden van de implementatietermijn wordt opgemerkt, dat bij de totstandkoming van de richtlijn – niettegenstaande de voor de implementatie daarvan noodzakelijke wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet als basis voor het onderhavige besluit – kon worden uitgegaan van een procedureel weliswaar krappe, doch in principe haalbare implementatiedatum. Deze verwachting was mede gebaseerd op de met de inhoud van de richtlijn overeenkomende, op dat moment reeds bestaande afspraken tussen de Nederlandse overheid en sociale partners in de bouw betreffende de verbetering van de arbeidsomstandigheden in deze bedrijfstak als bedoeld in het eerdergenoemde Convenant Arbeidsomstandigheden Bouwnijverheid. Desalniettemin bleek met betrekking tot de implementatieregeling uitvoerig en soms moeizaam overleg noodzakelijk, niet alleen met sociale partners en andere bij de bouw betrokkenen zoals opdrachtgevers, architecten, woningbouwcorporaties en institutionele beleggers, doch ook met de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Verkeer en Waterstaat, van Defensie en van Economische Zaken. Dit overleg, dat in paragraaf 2.1 van deze toelichting al aan de orde kwam, heeft aanzienlijk meer tijd gekost dan op grond van bovengenoemde verwachtingen kon worden voorzien.

Artikel 23

De keuze voor de citeertitel «Bouwprocesbesluit» beoogt enerzijds een mogelijke verwarring met het onder de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer ressorterende Bouwbesluit inzake technische voorschriften voor het bouwen van bouwwerken te voorkomen en geeft anderzijds aan, dat de in het onderhavige besluit opgenomen voorschriften de verbetering van de arbeidsomstandigheden in de bouw als proces, van ontwerp- tot en met uitvoeringsfase, betreffen.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
B. de Vries

Bijlage: Transponeringstabel

Richtlijn 92/57/EEG Artikel	Besluit/Arbowet/WOR Artikel
1, lid 1	n.v.t. ¹
1, lid 2	3
1, lid 3	n.v.t. ²
2, onder a	1, lid 1, onder c
2, onder b	1, lid 1, onder e en f
2, onder c	1, lid 1, onder g en h
2, onder d	1, lid 1, onder i
2, onder e	1, lid 1, onder j
2, onder f	1, lid 1, onder k
3, lid 1	6 juncto 9, onder a, en 10, 11 juncto 15, lid 1, onder a
3, lid 2	5 juncto 9, onder a, en 10
3, lid 3	4 juncto 9, onder a, en 10
4	7 juncto 9, onder a, en 10
5, onder a	8, onder a, juncto 9, onder b
5, onder b	8, onder b, en 5 juncto 9, onder b
5, onder c	8, onder c, juncto 9, onder b
6, onder a en b	12, onder a en h, juncto 16, lid 3, en 17
6, onder c	12, onder g
6, onder d	12, onder b en d
6, onder e	12, onder c
6, onder f	12, onder e
7	9, onder b en 10 en 15, lid 1, onder b
8	16, lid 1
9, onder a	16, lid 1 en 2
9, onder b	16, lid 3
10, lid 1, onder a en b	17 juncto 16, lid 1 tot en met 3
10, lid 2, onder a	16, lid 4
10, lid 2, onder b	16, lid 3
11, lid 1	6 Arbowet
12	15, lid 2, 14, 15 en 17 Arbowet, WOR
13 tot en met 15	n.v.t. ³

¹ Het betreft hier bepalingen die verwijzen naar de richtlijn zelf of die een opdracht aan de Raad of de lid-staten bevatten die niet behoeft te worden verwerkt in de nationale regelgeving.

² Zie noot 1.

³ Zie noot 1.